

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2023

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen aluevaltuustolle

Sisällysluettelo

1. Tarkastuslautakunta	
1.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät ja kokoonpano	3
1.2 Tarkastuspäällikkö	4
1,3 Tilintarkastus	5
1.4 Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi	5
1.5 Sidonnaisuusilmoitusten valvonta	6
1.6 Tilivelvollisten nimeäminen	7
1.7 Arviointityö	7
2. Hyvinvointialueen toiminnan käynnistyminen	8
2.1 Taustaa	8
2.2 Järjestämisvastuun siirtyminen hyvinvointialueelle	9
3. Hyvinvointialue- ja palvelustrategia	10
3.1 Strategian päätavoitteet	11
4. Talousarvio- ja suunnitelma	12
4.1 Konserniyhteisöt	14
5. Sidosyksikköhankinnat	16
6. Sote- palvelutuotannon Etä- ja Digipalveluiden käynnistyminen	16
7. Henkilöstö	18
7.1 Henkilöstön saatavuus	18
7.2 Henkilöstön hyvinvointi	20
8. Hoitoon pääsy (hoitotakuu)	22
9. Lasten- ja nuorten mielenterveys ja riippuvuushoidon palvelut	24
10. Ikäihmisten palvelut ja terveys- ja sairaanhoitopalvelut	25
11. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta	26
12. Vuoden 2023 talousarvion toteutuminen	27
13. Sidosryhmien huomiointi	33
14. Yhteenveto ja johtopäätökset	33
15. Tarkastuslautakunnan esitys aluevaltuustolle	34
Tarkastuslautakunnan allekirjoitus	35

1. Tarkastuslautakunta

1.1 Tarkastuslautakunnan tehtävät ja kokoonpano

Tarkastuslautakunnan tehtävistä säädetään Laissa hyvinvointialueesta (2021/611) (myöhemmin hyvinvointialuelaki). Lain 125 §:n mukaan aluevaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunta toimii hyvinvointialuelain mukaan muista lautakunnista poiketen suoraan valtuuston alaisena, mikä korostaa lautakunnan riippumattomuutta aluehallituksesta ja muusta toimivasta johdosta. Kiinteää yhteyttä aluevaltuustoon korostaa myös se, että lautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja. Tarkastuslautakunnan vaalikelpoisuuden sääntelyllä hyvinvointialuelaisissa on haluttu turvata riippumattomuus muun muassa aluehallituksesta ja hyvinvointialuekonsernin johdosta jo jäsenten valintavaiheessa.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on:

- 1) valmistella aluevaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyttä talouden tasapainotuksen kannalta;
- 4) huolehtia hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa, että 89 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa sidonnaisuuksista noudatetaan, ja saattaa ilmoitukset aluevaltuuston tiedoksi;
- 6) valmistella aluehallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Aluehallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi hyvinvointialueen hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa aluevaltuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään aluevaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa aluevaltuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista. Aluehallitus antaa aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen hallintosäännön (93 §) mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on seurata tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista ja tilintarkastajan tehtävien suorittamista sekä tekee tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi. Lisäksi tarkastuslautakunta huolehtii, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastuksen edellyttämässä laajuudessa. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös tehdä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen, sekä valtiontalouden tarkastusviraston tehtävien yhteensovittamisesta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunta raportoi ja tiedottaa tehtäviinsä liittyvistä asioista ensisijaisesti aluevaltuustolle. Muu tiedottaminen tapahtuu tarkastuslautakunnan päättämällä tavalla.

Ennen arviointikertomuksen valmistumista tarkastuslautakunta voi jättää aluehallitukselle tarpeelliseksi katsomiaan selvityspyyntöjä. Tarkastuslautakunta raportoi tilikauden aikana aluevaltuustolle merkittävistä havainnoistaan.

Aluehallitus antaa aluevaltuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Aluevaltuusto nimesi 7.3.2022 tarkastuslautakunnan kokoonpanon toimikaudeksi 2022–2025. Aluevaltuusto valitsi tarkastuslautakuntaan toimikautensa ajaksi seitsemän jäsentä ja kullekin henkilökohtaisen varajäsenen sekä valitsi yhden jäsenistä puheenjohtajaksi ja yhden varapuheenjohtajaksi.

Jäsen	Varajäsen
Olavi Kandolin, puheenjohtaja	Tapio Höykinpuro
Riitta Koivula, varapuheenjohtaja	Pasi Poukka
Jukka-Pekka Matintupa	Enni Einola
Päivi Nummijoki	Satu Taskinen
Harri Ojanperä	Olavi Koskimäki
Vesa Takala	Hanna-Maria Kortesoja
Piia Äijö	Laura Ala-Kokko

Tilikauden aikana tarkastuslautakunnan jäsen Piia Äijö haki eroa tarkastuslautakunnan jäsenyydestä, koska hänen määräaikainen työsopimuksensa jatkuu pidempään (yli 6 kk) hyvinvointialueella. Hyvinvointialuelain 80 §:n mukaan vaalikelpoinen tarkastuslautakuntaan ei ole henkilö, joka on hyvinvointialueen tai hyvinvointialueen määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön palveluksessa taikka toimitusjohtajana tai siihen rinnastuvassa asemassa hyvinvointialueen määräysvallassa olevassa yhteisössä tai säätiössä. Hyvinvointialuelain 83 §:n mukaan, jos luottamushenkilö menettää vaalikelpoisuutensa, hänet valinnut toimielin toteaa luottamustoimen päättyneeksi. Kesken toimikautta avoimeksi tulleeseen luottamustoimeen on valittava jäljellä olevaksi toimikaudeksi uusi luottamushenkilö.

Aluevaltuusto on 18.12.2023 (§140) todennut tarkastuslautakunnan jäsenen Piia Äijön luottamustoimen päättyneeksi ja on samalla valinnut tarkastuslautakunnan uudeksi jäseneksi Anna Granlundin jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Tarkastuslautakunnan pöytäkirjanpitäjänä on toiminut tilintarkastaja Helena Järvenpää 1.1.2023-15.6.2023. Tarkastuspäällikkö on toiminut tarkastuslautakunnan pöytäkirjanpitäjänä 16.6.2023 lähtien.

1.2 Tarkastuspäällikkö

Aluevaltuusto on valinnut tarkastuslautakunnan esityksen mukaisesti tarkastuspäällikön 30.1.2023. Tarkastuspäällikkö työskentelee tarkastuslautakunnan alaisuudessa. Tarkastuspäällikkö valmistelee tarkastuslautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat, avustaa lautakuntaa toiminnan ja talouden arviointitehtävässä, suorittaa muut tarkastuslautakunnan määräämät tehtävät ja on oikeutettu tekemään toiminnan ja talouden tarkastuksia tilintarkastajan kanssa sovittavalla tavalla ja lautakunnan hyväksymän työohjelman mukaisesti (hallintosäätö § 94).

Tarkastuspäälliköllä on tehtävänsä suorittamiseksi oikeus saada salassapitoa koskevien säädösten estämättä ja veloituksetta kaikki tarkastustehtävänsä hoitamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat sekä tietojärjestelmien käyttöoikeudet (hallintosääntö § 98).

1.3 Tilintarkastus

Aluevaltuusto on valinnut 19.12.2022 hyvinvointialueen tilintarkastajaksi KPMG Oy Ab:n vuosille 2023–2024 ja vuosittaisena optiona vuosille 2025 ja 2026. Päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Emma Paananen.

KPMG Oy Ab esitti 29.3.2023 hyvinvointialueen tarkastuslautakunnalle, että KPMG Oy Ab:n nimeämänä uutena vastuullisena tilintarkastajana aloittaa JHT, KHT Elina Pesonen ja, että muu tarkastusryhmä muodostetaan tarkastuslautakunnan hyväksymän tilintarkastussuunnitelman mukaisesti. Tarkastuslautakunta on käsitellyt 6.9.2023 § 63 vastuullisen tilintarkastajan vaihtumisen ja antanut sen edelleen tiedoksi aluevaltuustolle. Aluevaltuusto on merkinnyt vastuullisen tilintarkastajan vaihtumisen tiedoksi 30.10.2023 §101.

Tilintarkastusyhteisö on esitellyt tilintarkastussuunnitelman tarkastuslautakunnalle 6.9.2023 ja antanut katsauksen sen etenemisestä 7.12.2023.

Tilintarkastuskertomus vuodelta 2023 on annettu 16.5.2024. Siinä esitetään tilinpäätöksen hyväksymistä ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille tilikaudelta 2023.

1.4 Edellisen vuoden arviointikertomuksen takia tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Hyvinvointialueen arviointikertomus vuodelta 2022 on käsitelty aluevaltuustossa 29.5.2023 § 49.

Tarkastuslautakunta nosti arviointikertomuksessaan vuodelta 2022 esiin seuraavat havainnot:

- Henkilöstön riittävyyden suhteen on hyvinvointialueella merkittäviä puutteita. Mitä toimenpiteitä on tehty henkilöstön saatavuuden, riittävyyden ja pysyvyyden turvaamiseksi ja kuinka rekrytointi on organisoitu?
- Kuinka hyvinvointialue varmistaa hankintatoimen riittävän resursoinnin? Miten palvelusetelitoimintaa ja markkinavuoropuhelua yksityisen sektorin kanssa tullaan kehittämään ja kuinka varmistetaan, että myös paikalliset pk-yritykset voivat osallistua tarjouskilpailuihin?
- Palvelustrategian mukaan kohdistetaan painopistettä perustason palveluihin, ennaltaehkäisyyn väestö- ja yksilötasolla sekä ennakoivaan toimintatapaan. Kuinka tätä ennaltaehkäisevää toimintatapaa hyvinvointialueella on toteutettu?
- Mikä on aluehallituksen kanta siihen, että sote-kiinteistöjen neliömäärä asukasta kohden Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella on poikkeuksellisen suuri ja minkälaiseen valmisteluun ryhdytään neliöiden supistamiseksi palveluverkkoon puuttumatta?

Tarkastuslautakunta esitti, että aluevaltuusto pyytää aluehallitukselta vastineen syyskuun 2023 loppuun mennessä.

Aluevaltuusto lähetti hyvinvointialueen arviointikertomuksen aluehallitukselle toimenpiteitä varten ja velvoitti aluehallituksen tuomaan aluevaltuuston syyskaudella 2023 pidettävään kokoukseen lausunnon toimenpiteistä, joihin hyvinvointialueen arviointikertomus vuodelta 2022 antaa aihetta.

Aluehallitus on antanut lausunnon tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen 23.10.2023 ja lausunto on käsitelty aluevaltuuston kokouksessa 30.10.2023 § 436. Vastukset näkyvät aluehallituksen pöytäkirjassa.

Aluehallituksen lausunto sisältää hyvinvointialueen johtavien viranhaltijoiden laatimat vastaukset kaikkiin tarkastuslautakunnan esittämiin kysymyksiin. Vastauksissa tuodaan esiin kattavasti tietoa nykytilanteesta ja kerrotaan mihin toimenpiteisiin on ryhdytty tai ryhdytään.

- Tarkastuslautakunta kuitenkin toteaa, että vastauksissa esitettyjen toimenpiteiden ja tavoitteiden tulee olla todennettavia, jotta niiden toteumista voidaan seurata ja arvioida.

Tarkastuslautakunta kiittää aluehallitusta sekä kaikkia lausunnon ja vastausten antamiseen osallistuneita asiaan paneutumisesta ja kattavista vastauksista ja toivoo, että esiin nostettuja asioita edistetään edelleen.

1.5 Sidonnaisuusilmoitusten valvonta

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on hyvinvointialuelain mukaan valvoa, että 89 §:ssä säädettyä velvollisuutta ilmoittaa sidonnaisuuksista noudatetaan, ja saattaa ilmoitukset aluevaltuuston tiedoksi. Hyvinvointialueen luottamushenkilön ja viranhaltijan on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään ja luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa. Velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksista koskee aluehallituksen jäseniä, aluevaltuuston ja lautakunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia, hyvinvointialuejohtajaa sekä aluehallituksen ja lautakunnan esittelijää.

Sidonnaisuusilmoitus on tehtävä oma-aloitteisesti kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on valittu luottamustoimeen tai tehtävään. Lisäksi henkilöllä on velvollisuus korjata viipymättä virheelliset tiedot ja ilmoittaa muutoksista muun muassa vanhentuneiden tietojen osalta. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Ilmoitusvelvolliset voivat ilmoittaa ja päivittää sidonnaisuudet luottamushenkilöiden Silmu-järjestelmään.

Hyvinvointialueen hallintosäännön 93 §:n mukaan tarkastuslautakunta valvoo sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuksien noudattamista, saattaa sidonnaisuusilmoitukset tiedoksi aluevaltuustolle kerran vuodessa ja huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkaisemisesta hyvinvointialueen verkkosivuilla ja on sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjä. Tarkastuslautakunnan käsittelyn jälkeen sidonnaisuudet raportoidaan aluevaltuustolle.

Tarkastuslautakunta on valvonut luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden antamia sidonnaisuusilmoituksia tarkasteluvuoden aikana. Ilmoituksissa havaittiin viiveitä tilikauden aikana.

Tarkastuslautakunta on antanut vuonna 2023 käsittelemänsä sidonnaisuusilmoitukset tiedoksi aluevaltuustolle. Aluevaltuusto on käsitellyt sidonnaisuusilmoitukset 18.12.2023 § 138.

1.6 Tilivelvollisten nimeäminen

Hyvinvointialuelain 22 §:n mukaan aluevaltuusto päättää tilivelvollisten nimeämisestä. Hallituksen esityksessä (HE 241/2020) todetaan, että aluevaltuuston olisi perusteltua päättää tilivelvollisista ennakolta, vaikka laki ei tähän velvoita. Viime kädessä tilintarkastajan harkittavaksi jää, kehen mahdollinen muistutus voidaan kohdistaa. Tilivelvollisten ja muiden vastuullisten kannalta on

selkeämpää, jos he tietävät, keitä tilivelvollisuus koskee. Tilivelvollisten määrittelyä päivitetään tarvittaessa muun muassa organisaatio- tai hallintosääntö muutosten yhteydessä.

Hyvinvointialuelain 130 §:n mukaan tilintarkastajan on annettava aluevaltuustolle kultakin tilikaudelta kertomus, jossa esitetään tarkastuksen tulokset. Kertomuksessa on myös esitettävä, onko tilinpäätös hyväksyttävä ja voidaanko toimielimen jäsenelle ja asianomaisen toimielimen tehtäväalueen tilivelvollisille myöntää vastuuvapaus.

Aluevaltuusto on päättänyt 18.12.2023 § 134 tarkastuslautakunnan esityksen mukaisesti hyvinvointialueen tilivelvollisista vuosille 2023–2025.

1.7 Arviointityö

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida vuosittain ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arviointi perustuu hyvinvointialue- ja palvelustrategiaan, talousarvioon ja -suunnitelmaan, johtavien viranhaltijoiden kuulemisiin tarkastuslautakunnassa, asiantuntijoiden haastatteluihin, käytävissä oleviin raportointitietoihin ja muuhun tarkastuslautakunnan hankkimaan asiakirja-aineistoon.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin onnistuminen edellyttää, että aluevaltuusto on päättänyt hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin keskeisistä toiminnan ja talouden tavoitteista talousarviossa- ja suunnitelmassa ja että aluehallitus on tilinpäätöskokonaisuudessa antanut selvityksen tavoitteiden toteutumisesta.

Tarkastuslautakunta on aluehallituksesta, toimivasta johdosta ja muusta organisaatiosta riippumaton. Riippumattomuudella tarkoitetaan arviointimenetelmien, organisoimien, tulosten, johtopäätösten ja suositusten vapautta tarkastuslautakunnan ulkopuolisten tahojen vaikutuksesta.

Toimintansa tueksi tarkastuslautakunta on laatinut arviointisuunnitelman ja työohjelman.

Tarkastuslautakunta kokoontui vuonna 2023 yhteensä 10 kertaa. Kesäkuussa tarkastuslautakunta teki tutustumiskäynnin Kauhajoen Sanssin kotiin.

Tarkastuslautakunta on arviotyössään kuunnellut seuraavia asiantuntijoita:

- talousjohtaja
- toimialuejohtaja terveys- ja sairaanhoitopalvelut
- palvelualuejohtaja operatiiviset palvelut
- palvelualuejohtaja mielenterveys- ja riippuvuushoidon palvelut
- vastuunalainen tilintarkastaja
- palvelualuejohtaja perhepalvelut
- työikäisten palvelut, palvelualuejohtaja
- sosiaalityön professiojohtaja
- tietohallintojohtaja
- toimialajohtaja pelastustoimi
- henkilöstöjohtaja
- taluspäällikkö controller- toiminnot
- senior controller

- sisäinen tarkastaja
- rekrytointi- ja työhyvinvointijohtaja
- kehitysjohtaja
- hankejohtaja, tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushanke / Ikäkotihanke
- viestintäjohtaja
- yksikköjohtaja lasten ja nuorten mielenterveys- riippuvuushoidon palvelut
- ikäihmisten palvelut toimialuejohtaja
- ylilääkäri, lasten- ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuushoidon erityistason palvelut
- hankintajohtaja

2. Hyvinvointialueen toiminnan käynnistyminen

2.1 Taustaa

Eduskunta hyväksyi hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevan lainsäädännön 23.6.2021. Laki sosiaali- ja terveydenhuollosta ja pelastustoimesta koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta astui voimaan 1.7.2021. Myös laki hyvinvointialueesta tuli voimaan 1. päivänä heinäkuuta 2021. Hyvinvointialueiden perustaminen tapahtui samana päivänä.

Sosiaali- terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisvastuu siirtyi 1.1.2023 alkaen kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue on yksi 21 hyvinvointialueesta.

Hyvinvointiuudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut hyvinvointialueella asuville, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, kaventaa hyvinvointieroja, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin sekä hillitä kustannusten kasvua.

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue vastaa noin 190.000 asukkaan hyvinvoinnista, terveydestä ja turvallisuudesta. Etelä-Pohjanmaalla on 18 kuntaa. Hyvinvointialueella työskentelee n.10.300 osaajaa.

Henkilöstön lukumäärä

Organisaatio	Vakituisuus		Yhteensä
	Vakituiset	Määräaikaiset	
10 Hyvinvointialuehallinto	16	1	17
20 Terveys- ja sairaanhoitopalvelut	3 000	791	3 780
30 Perhe- ja sosiaalipalvelut	1 231	277	1 506
40 Ikäihmisten palvelut	1 867	406	2 272
50 Pelastustoimi	947	21	953
60 Hallinto- ja strategiapalvelut	1 439	373	1 810
80 Hankkeet	25	50	75
Yhteensä	8 481	1 911	10 340

Tilannepäivä on 31.1.2023.

2.2 Järjestämisvastuun siirtyminen hyvinvointialueelle

Viranhaltijaorganisaation rakentaminen alkoi heti aluevaltuuston toimikauden aloitettua toimintansa. Aluevaltuusto päätti organisaatio- ja johtamisrakenteista 7.3.2022.

Hyvinvointialuejohtaja valittiin aluevaltuustossa 16.5.2022. Professio- ja toimialuejohtajat aluevaltuusto valitsi 20.6.2022. Palvelualue- ja palveluyksikköjohtajien valinnat aluehallitus teki vuoden 2022 aikana. Lähiesimiesten valinnat tehtiin syksyn 2022 ja kevään 2023 aikana.

Valmisteluaikataulu oli äärimmäisen tiukka ja sitä tehtiin pääosin hyvin niukoilla resursseilla oman työn ohessa, mikä johti merkittäviin ylityötunteihin.

Rakenteellisesti uuden organisaatiomallin käynnistäminen johti tilanteeseen, jossa etenkin taloushallintoon, palkanlaskentaan, työajanseurantaan ja palvelussuhdeasioihin liittyviä haasteita ei kaikilta osin saatu valmistelun aikana tehtyä valmiiksi. Taloushallinnon osalta varsinkin laskujen asiatarkastus- ja hyväksymisprosessi ei toiminut. Tämä johti merkittäviin viivästyskorkomeroihin. Talousseuranta ontui koska kustannuksia ja palkkakuluja ei kaikilta osin saatu kohdistettua oikeisiin kustannuspaikkoihin. Henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon keskinäinen viestintä ei toiminut. Loppuvuotta kohden tilanne parani. Keskeinen tavoite oli palkanmaksun onnistuminen, jossa onnistuttiin pääosin. Virheellisiä palkkojakin oli, yksittäisille työntekijöille palkanmaksujen ongelmat aiheuttivat taloudellisia haasteita.

Henkilöstön näkökulmasta suurimmat haasteet toiminnan käynnistymisessä olivat tietojärjestelmien muutokset ja niiden toiminnassa esiintyneet ongelmat, epätietoisuus toimintavoista ja asiakasprosesseista, vähäinen tiedonsaanti, päätöksenteon epäselvyys ja esihenkilötuen sekä henkilöstöressin väheneminen. Henkilöstö ja esimiehet eivät saaneet riittävästi tukea henkilöstö- ja talousasioihin, tämä kuormitti etenkin esihenkilöstöä, kun mm. HR-työpöytä ja työvuorosuunnittelu- ja työajanseurantaohjelmien toimivuudessa oli ongelmia. Esimiehet kokivat HR:n ohjeistukset puutteellisiksi ja epätarkoiksi, mikä lisäsi HR:n tukipalvelun tarvetta.

Tarkastuslautakunnan saaman palautteen mukaan esihenkilöiden työkuormitus on selkeästi kasvanut. Esihenkilöillä on myös edelleen huoli, että heidän aikansa ei riitä kaiken uuden opetteluun ja erilaisten asioiden selvittelyyn ja heidän alustensa riittävään tukemiseen muutoksen keskellä. Uudet esimiehet ovat myös todenneet, että he eivät ole saaneet riittävää perehdytystä tehtäväänsä. Työtehtävissä ja toimenkuvissa on edelleen epäselvyyttä.

Kehitettävää ja jatkotyötä jäi paljon vuodelle 2023. Tarkastuslautakunta katsoo tämän johtuvan syksyn 2022 aikana tehdystä puutteellisesta valmistelusta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että

- lähihenkilöt kaipaavat konkreettista HR-tukea selkeitä ohjeita esim. palvelussuhteeseen ja työkyvyn ylläpitoon liittyvistä asioista. Esihenkilöille suunnattujen HR- ja talouspalveluiden laatu ja saatavuus tulee varmistaa. Osaamista tulee laajentaa, perustoiminta tulee varmistaa.
- haasteista huolimatta Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuun siirtyminen liikkeenluovutuksen periaattein toteutui pääsääntöisesti suunnitelmien mukaan ja toiminta saatiin käynnistymään aikataulussa 1.1.2023. Turvallinen siirtymä, palvelutuotanto ja työnantajavelvoitteiden täyttyminen toteutui siirtymähetkenä.
- monet asiat ovat ymmärrettävästi vielä toiminnan aloittamisenkin jälkeen keskeneräisiä ja yhteisten prosessien sekä toimintamallien hiominen tulee jatkumaan vielä pitkään

3. Hyvinvointialue- ja palvelustrategia

Hyvinvointialuelain 125 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Hyvinvointialuelain 41 §:n mukaan hyvinvointialueella on oltava strategia, jossa aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Hyvinvointialueen strategiassa tulee ottaa huomioon

- asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen hyvinvointialueen tehtävälalla
- palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset
- hyvinvointialueen tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet
- omistajapolitiikka
- henkilöstöpolitiikka
- asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Hyvinvointialueen strategian tulee perustua arviointiin hyvinvointialueen tilanteesta strategian laatimishetkellä sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista hyvinvointialueen tehtävien toteuttamiseen. Strategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Hyvinvointialuestrategia tulee huomioida hyvinvointialueen talousarvion ja -suunnitelman laatimisessa. Strategia tarkistetaan vähintään kerran aluevaltuuston toimikaudessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollosta annetun lain § 11 mukaan hyvinvointialueen on laadittava taloutensa ja toimintansa suunnittelua ja johtamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia osana hyvinvointialuestrategiaa. Palvelustrategiassa on otettava huomioon 22 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet. Palvelustrategiassa hyvinvointialue päättää järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteet. Lisäksi hyvinvointialue asettaa palvelustrategiassa tavoitteet sille, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus.

Hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista palvelustrategian laadinnassa säädetään hyvinvointialueesta annetun lain 29 §:ssä.

Hyvinvointialue- ja palvelustrategiaa on valmisteltu yhdessä aluevaltuutettujen, lautakuntien jäsenten, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen asiantuntijoiden sekä muiden sidosryhmien edustajien kanssa kevästä 2022 lähtien. Lisäksi hyvinvointialue- ja palvelustrategiaa ovat kommentoineet vaikuttamistoimielinten edustajat, hyvinvointialueen asukkaat ja henkilöstö.

Hyvinvointialue- ja palvelustrategia hyväksyttiin aluevaltuustossa 21.11.2022. Hyvinvointialue- ja palvelustrategiassa keskitytään erityisesti vuosiin 2023–2025. Hyvinvointialuestrategian keskeinen sisältö kiteytyy viiteen osa-alueeseen: Arvot, palvelulupaus, palvelujen tuottaminen, päätavoitteet ja indikaattorit sekä painopistealueet.

- **arvoiksi** valittiin asiakaslähtöisyys, avoin yhdenvertaisuus, vaikuttavuus ja talous rinnakkain, uudistumiskyky sekä kehitysmuotoisuus.
- **palvelulupaus** Palvelun parasta – Vierelläsi kun tarvitset mahdollistaa asiakaslähtöisen työskentelyn.
- **palvelujen tuottaminen**: palvelut tuotetaan oman tuotannon lisäksi julkisilta, yksityisiltä tai järjestöiltä ostettuina palveluina ja palveluseteliä hyödyntäen
- **päätavoitteet** kohdistuvat väestöön ja asiakkaisiin, organisaatioon sekä johtamiseen ja talouteen.

- **painopistealueet** ovat saatavuus ja saavutettavuus, henkilöstö, ennaltaehkäisy, johtaminen, digitalisaatio ja edunvalvonta.

Hyvinvointialuestrategiassa todetaan, että palveluverkko toteutetaan 1+7 sote-keskuksen mallin pohjalta.

Hyvinvointialuestrategiaa täydentävät alastrategiat, toimintaohjelmat ja suunnitelmat, joista päättää aluehallitus. Lisäksi toimintaa ohjaavat useat operatiivisen tason asiakirjat, joista päättää hyvinvointialueen johto. Vuosina 2022–2023 hyväksyttiin aluevaltuustossa/aluehallituksessa mm.

- organisaatio- ja johtamisrakenteet aluevaltuusto 7.3.2022, jonka jälkeen sitä on päivitetty 29.8.2022, 21.11.2022
- hallintosääntö aluevaltuusto 7.3.2022, jonka jälkeen sitä on päivitetty 28.3.2022, 24.10.2022 ja 21.11.2022
- konserniohje ja viestintäsuunnitelma aluevaltuusto 16.5.2022
- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma aluevaltuusto 21.11.2022
- hyvinvointi- ja palvelustrategia vuosille 2023–2030 aluevaltuusto 21.11.2022
- vuoden 2023 talousarvio ja taloussuunnitelma vuosille 2023–2026 aluevaltuusto 9.12.2022
- toimintasääntö aluehallitus 12.12.2023
- tietojohtamisen kehittämissuunnitelma aluehallitus 15.8.2023
- asiakas- ja potilasturvallisuussuunnitelma aluehallitus 12.12.2023
- henkilöstöstrategia aluehallitus
- rahoitus- ja sijoitustoiminnan periaatteet aluevaltuusto 30.1.2023
- kiinteistöstrategia aluevaltuusto 17.4.2023
- investointisuunnitelma vuosille 2023–2026 (muutettu /päivitetty) aluevaltuusto 20.11.2023
- talousarvion (investointi-, rahoitus ja tuloslaskelmaosa) 2023 muuttaminen aluevaltuusto 18.12.2023

Hyvinvointialueen toiminnan merkittävimiksi riskeiksi on hyvinvointialue- ja palvelustrategiassa tunnistettu alueen väestökehitys, rahoituksen riittävyys, henkilöstön saatavuus sekä kiinteistöjen määrä ja kunto.

3.1 Strategian päätavoitteet

Tarkastuslautakunnan lakisääteinen tehtävä on arvioida vuosittain aluevaltuuston asettamien tavoitteiden toteutumista. Tarkastuslautakunnan tulee arvioinnissaan kiinnittää huomiota hyvinvointialuestrategiassa asetettujen pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumiseen.

- asiakasnäkökulma
 - alueen väestön terveys, hyvinvointi ja turvallisuus kehittyvät positiivisesti.
 - palvelujen laatu ja asiakastyytyväisyys kehittyvät positiivisesti
 - palveluille on asetettu selkeät laatuksiteerit.
 - alueellinen yhdenvertaisuus toteutuu sekä saatavuudessa että saavutettavuudessa.
 - erityishuomiota vaativat asiakasryhmät tunnistetaan ajoissa ja niihin kohdistetaan resursseja oikea-aikaisesti.
- organisaationäkökulma

- Henkilöstö on osaavaa ja tyytyväistä, pito- ja vetovoima kehitty myönteisesti.
 - Palvelutuotanto on kustannustehokasta ja -vaikuttavaa.
 - Ennaltaehkäisevä, ennakoiva ja monialainen toimintatapa opitaan ja omaksutaan läpi organisaation.
 - Organisaatiossa on uudistumishaluinen ja kehittymismyönteinen toimintakulttuuri.
- johtaminen ja talous
 - Johtamisjärjestelmä, tiedolla johtaminen ja johtamisosaaminen mahdollistavat ja tukevat kustannusvaikuttavaa järjestämis- ja tuotantotoimintaa.
 - Rahoitus on riittävää ja talous on tasapainossa.

Hyvinvointialuelain mukaan strategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan strategian toteutumista tulisi seurata jatkuvan strategiaprosessin periaatteiden mukaan, jonka tulisi mahdollistaa strategian valtuustotasaisen seurannan ja arvioinnin myös tilikauden aikana (osavuosikatsaukset). Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota myös strategian indikaattorien tulosten kirjalliseen purkamiseen ja kiteyttämiseen osavuosikatsauksen runsaasta tietomäärästä (esim. henkilöstöä kuvaavat tunnusluvut), jotta strategian toteutumisen tulkinta ei jäisi kokonaan raportin lukijan/kuulijan vastuulle, pelkkä tunnuslukujen kertominen ei riitä. Hyvinvointialueen johdon näkökulma strategian toteutumisen edistymiseen olisi myös syytä lisätä osavuosikatsauksen sisältöön.

Tarkastuslautakunnan toteaa, että

- hyvinvointialue- ja palvelustrategiassa ei ole riittävän selvästi ja riittävästi asetettu seuranta- ja arviointia mahdollistavia todennettavia tavoitteita (mittareita) ja että tilikauden aikana aluevaltuustolle annetut osavuosikatsaukset ovat tästä syystä olleet pääosin talouspainotteisia
- valtuustolla ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta arvioida kokonaisvaltaisesti hyvinvointialue- ja palvelustrategian toimenpiteiden vaikuttavuuden toteutumista
- hyvinvointialueesta annetun lain § 41 mukaan strategia on tarkistettava vähintään kerran aluevaltuustokauden aikana. Hyvinvointialuestrategiaan on kirjattu, että strategia tarkistetaan toiminnan alkuvaiheessa vähintään kerran vuodessa

Tarkastuslautakunta suosittelee, että

- valtuustolle annettavissa osavuosikatsauksissa tuodaan esille kokonaisvaltaisesti strategian päätavoitteiden toteutumista todentavat konkreettiset mittarit
- hyvinvointialue- ja palvelustrategia tarkistetaan hyvinvointialuelain ja valtuuston vahvistaman hyvinvointialueen strategian mukaisesti, näin ei ole vuonna 2023 toimittu

4. Talousarvio- ja suunnitelma

Talousarvio- ja suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Aluevaltuusto hyväksyy tulevalle vuodelle talousarvion- ja suunnitelman ennen kunkin

vuoden loppua (HvaL115§). Talousarviossa tulee ottaa huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja veloitteet.

Talousarvio on siis keskeisin asiakirja, jolla hyvinvointialuestrategiassa esitetyt ja aluevaltuuston asettamia pitkän aikavälin toiminnan ja talouden tavoitteita seurataan. Jotta aluevaltuusto voi seurata ja arvioida tavoitteiden ja sen myötä myös strategian toteutumista, olisi tavoitteiden saavuttamisen todennettavuuteen kiinnitettävä erityisesti huomiota. Tavoitteiden on toteutettava hyvinvointialuestrategiaa.

Hyvinvointialuelain mukaan hyvinvointialueen taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Talousarvion- ja suunnitelman tehtävä on estää alijäämän syntyminen. Tämä asettaa vaatimuksia tasapainotustoimien vaikuttavuudelle ja toimivuudelle sekä vaatii nopeaa reagointia sekä aluevaltuutetuilta että aluehallitukselta. Mikäli hyvinvointialueen taseeseen syntyy alijäämää, tulee se lain mukaan kattaa taloussuunnitelmakauden aikana. Mikäli alijäämää ei saada katettua ja hyvinvointialuelain 123 §:n edellytykset täyttyvät, voi valtiovarainministeriö käynnistää arviointinnettelyn (HvaL122 §).

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Rahoitustarvetta ei saa kattaa pitkäaikaisella lainalla.

Hyvinvointialueet voivat nostaa pitkäaikaista lainaa ainoastaan hyväksytyin investointisuunnitelman toteuttamiseksi, jos valtioneuvosto on antanut siihen valtuuden hyvinvointialuelain 15 §:n mukaisesti.

Hyvinvointialue on saanut vuodelle 2023 lainanottovaltuutta 241,34 milj. euroa. Talousarviossa 2023 pitkäaikaista lainaa suunniteltiin otettavaksi 28,2 milj. euroa.

Valtioneuvosto päätti 25.1.2024 hyvinvointialueen vuoden 2024 lainanottovaltuuden muuttamisesta. Hyvinvointialueelle myönnettiin mahdollisuus ottaa uutta lainaa 82,4 milj. euroa. Hyvinvointialueen investointisuunnitelman rakennusinvestoinneilla pidetään kiinteistöt ja järjestelmät toimintakuntoisina myös tulevaisuudessa. Lisäksi suurimpana yksittäisenä kokonaisuutena on paloturvallisuusvaatimuksiin vastaaminen. Myönnetty lainanottovaltuus pitää sisällään myös vuoden 2023 investointisuunnitelmaan tehdyt päivitykset mm. sote-keskus Aallokon osalta. Lainanottovaltuuden muuttamiselle asetetuilla ehdoilla varmistetaan, että alueilla on kyky selviytyä lainojen hoidosta. Asetettujen ehtojen tulee täytyä ennen lopullista lainanottovaltuuspäätöstä.

Talousarviossa tulee osoittaa miten hyvinvointialueen toiminta tullaan rahoittamaan. Käytännössä hyvinvointialueen tulojen tulee kattaa toiminnan järjestämiseen tarvittavat kulut ja pitkäaikaisen omaisuuden kulumisesta syntyvät poistot kolmivuotisella taloussuunnittelukaudella.

Hyvinvointialueiden tulot muodostuvat pääosin valtion myöntämästä rahoituksesta. Tuloja muodostuu myös kerättävistä asiakasmaksuista sekä palveluiden myynnistä toisille organisaatioille. Taloudenhoidon näkökulmasta hyvinvointialueet eivät juuri pysty vaikuttamaan merkittävässä määrin tuloihinsa, joten kulut ovat niiden ainoa realistinen keino tasapainottaa taloutta ja estää alijäämän kertyminen. Laki mahdollistaa edelleen lyhytaikaiset lainat esimerkiksi maksuvalmiuden turvaamiseen. Lyhytaikaisella lainalla tarkoitetaan alle 12kk:n pituista lainaa.

Taloussuunnitelmassa hyväksytään myös hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarviossa on esitettävä hyvinvointialueelle ja sen määräysvallassa oleville konserniyhteisöille toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita, joiden tulee toteuttaa aluevaltuuston vahvistamaa hyvinvointialuestrategiaa. Samalla se on yksi omistajaohjauksen väline konserniyhteisöjen suuntaan. Lähtökohtana on, että talousarvion tavoitteet on asetettu saavutettavaksi, ovat ne sitovia

aluevaltuustoon nähden. Jotta aluevaltuusto voi seurata ja arvioida tavoitteiden ja sen myötä myös strategian toteutumista.

Hyvinvointialueen talousarviossa todetaan, että aluevaltuusto hyväksyy käyttötalousosan toimialueittain ja valtuustoon nähden sitova taso on toiminta-aluekohtaiset toimintatavoitteet ja toiminta-aluekohtainen toimintakate ilman sisäisiä eriä.

Hyvinvointialueen talousarviossa todetaan että, tilikauden tulos on 32,48 milj. euroa alijäämäinen, Vuoden 2023 talousarvion mukaan alijäämä on suunniteltu katettavan vuoden 2024 ja 2025 ylijäämäisillä talousarvioilla. Hyvinvointialueen tiedotuslehdessä 2/2023 kuitenkin jo todetaan säästötavoitteen olevan vuosina 2024–2026 56 milj. euroa.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on hyvinvointialuelain mukaan: ”Arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä taloussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden riittävyttä talouden tasapainotuksen kannalta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että

- talousarviokirjassa vaikuttaisi unohtuneen hyvinvointialuestrategian toteutumisen seurannan tehtävä. Toiminnallisten tavoitteiden ja niiden toteutumisen todentamisen osalta talousarvio on puutteellinen, selkeät palvelun mm. laatua kuvaavat todennettavissa olevat tavoitteet puuttuvat lähes kokonaan
- henkilöstövoimavarojen kehityssuuntaa kuvaavat tavoitteet puuttuvat kokonaan
- aluevaltuuston hyväksymän talousarvion tavoitteiden tulisi kuvata toimenpiteiden tuottavuutta ja vaikuttavuutta, jatkossa myös uudistus- tuottavuus ja vaikuttavuusohjelman tavoitteiden toteutumista.
- pelastuslaitoksen osalta todennettavat tavoitteet sisältyvät talousarviokirjaan
- tavoitteet käsitetään yleensä mitattaviksi päämääriksi, mutta talousarviossa on esitetty lähinnä toimenpiteitä.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että

- hyvinvointialueen toiminnallisten tavoitteiden ja seurantamittareiden määrittelemistä talousarviokirjaan siten, että ne soveltuvat hyvinvointialue- ja palvelustrategian päätavoitteiden toteutumisen seurantaan
- strategiaa tukevat toiminnalliset tavoitteet ja mittarit määritellään toiminta- alueittain aluevaltuustoon nähden sitoviksi
- talousarviossa tuodaan selkeästi esille toimintaan kohdentuvat riskit ja määritellään, miten riskejä on tarkoitus hallita

4.1 Konserniyhteisöt

Taloussuunnitelmassa tulisi hyväksyä hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava hyvinvointialuestrategiaa. Hyvinvointialueen toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys aluevaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta myös hyvinvointialuekonsernissa.

Konserniyhtiöt:

Nimi, Kotipaikka	Hyvinvointialueen omistusosuus %
Tytäryhteisöt	
Kiinteistö Oy Seinäjoen Sairaalanrinne, Seinäjoki	51,00
Kiinteistö Oy Seinäjoen Kipusiskot, Seinäjoki	70,00
Kiinteistö Oy Seinäjoen Terveysteknologiakeskus, Seinäjoki	100,00
Mediwest Research Center Oy, Seinäjoki	100,00
Kiinteistö Oy Härmän Palvelukeskus, Kauhava	100,00
Kiinteistö Oy Seinäjoen Y-talo, Seinäjoki	51,00
Osakkuusyhtiöt	
Seinäjoen Keskuspesula Oy, Seinäjoki	45,26
Kiinteistö Oy Seinäjoen Tenavakoti, Seinäjoki	49,70
Kiinteistö Oy Ähtärin Sairaalanmäki, Ähtäri	49,90
Seinäjoen Työterveys Oy, Seinäjoki	28,49
Tays Kehitysyhtiö Oy, Tampere	21,60

Talousarviokirjassa esitetyn Seinäjoen Keskuspesula Oy:n virallinen nimi on Povina Tekstiilipalvelut- Textilservice Oy. Seinäjoen keskuspesula Oy on yhtiön aputoiminimi.

Aluevaltuusto on talousarviossa asettanut konserniyhtiöille tavoitteet vuodelle 2023. Osingonjakovaatimuksia ei yhtiöille ole asetettu. Hyvinvointialuekonserniin on tullut vuoden 2023 aikana kaksi uutta yhtiötä

- Kiinteistöosakeyhtiö Seinäjoen Ruukintie Seinäjoki 2, hyvinvointialueen omistusosuus 81 %
- Kokkaamo Ateriapalvelut Oy, Kuortane hyvinvointialueen omistusosuus 45,4 %.

Tarkastuslautakunnan toteaa, että

- yhtiöille asetetut taloudelliset tavoitteet ovat täsmentymättömiä ja lähinnä tulo-rahoituksen riittävyyteen liittyviä
- talousarvion toteutumista tukevia toiminnallisia tavoitteita ei juurikaan ole asetettu

Tarkastuslautakunta suosittelee, että

- tytäryhtiöille asetetaan selkeät talouden kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta kuvaavat todennettavissa olevat mittarit.
- tytäryhtiöille asetetaan selkeät toimintaa kuvaavat hyvinvointialueen strategiaa tukevat mittarit.
- hyvinvointialue tarkastelee edelleen konsernirakenteen tarkoituksenmukaisuutta.
- osakkuusyhtiöiden tavoiteasetannassa ollaan aktiivisia yhdessä muiden omistajien kanssa
- aluehallitus tarkastelee kriittisesti jääviyskysymystä (mm. yhteisöjääviys) nimittäessään tytär-, osakkuus- ja in-house yhtiöiden hallitukseen hyvinvointialueen edustajia.

5. Sidosyksikköhankinnat

Hankintayksiköt eli muun muassa valtio, kunnat ja hyvinvointialueet käyttävät in-house-yhtiöitä, eli omistamiaan yhtiöitä, erilaisten palvelujen tuottamiseen. Osittain tähän on syynä kuntalain ja hyvinvointialuelain asettama ns. yhtiöittämisvelvollisuus. Tämä tarkoittaa, että jos esim. hyvinvointialue suorittaa tehtävänsä kilpailutilanteessa markkinoilla, se on tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön muodossa. Hankinnat voidaan toteuttaa ilman hankintalain mukaista kilpailutusta, jos hankintalain mukaiset sidosyksikköaseman edellytykset täyttyvät (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista).

Tarkastuslautakunnan selvityksen mukaan ICT:n eli tieto- ja viestintäteknologian vaatimat taloudelliset resurssit hyvinvointialueella ovat mittavat, yksistään ICT-palvelu ja asiantuntijamenot ovat n. 10,5 milj. euroa vuonna 2023. Suuri osa ICT-palveluista ostetaan sidosyksikköhankintana (käytetään myös nimitystä In-house hankinta).

Tarkastuslautakunta toteaa, että

- in-house hankintojen rooli on hallitseva hyvinvointialueen ICT-palveluiden hankinnoissa. Tarkastuslautakunnan mukaan kilpailun puute aiheuttaa tehottomuutta, mikä vesittää julkisten hankintojen avoimuuden perimmäistä tarkoitusta eli tehokasta julkisten varojen käyttöä.
- pitävänsä ongelmallisena in-house yhtiöiden päätöksenteon avoimuuden puutetta koska ne eivät ole julkisuuslain piirissä, vaikka ne olisivat omistajiensa 100-prosenttisesti omistamia.

Tarkastuslautakunta suosittelee

- riittävää koulutusta, hyvinvointialueella on oltava osaavat palvelun ostajat, jotta in-house-yhtiöiden mahdollinen valta-asema kilpailun puutteen vuoksi ei aiheuta tehottomuutta ja kustannusten kohoamista perusteettoman suuriksi.
- että, hyvinvointialue hankintayksikkönä arvio omat in-house-yhtiönsä (mm. omistus pohja ja asiakkuusrakenne) ja niiltä tehtävät hankinnat, jotta mahdolliset hankintaoikeudelliset riskit voidaan arvioida ja että tilannetta seurataan jatkuvasti.
- että, in-househankinnat arvioidaan aina kunkin hankinnan tekohetkellä.

6. Sote- palvelutuotannon Etä- ja Digipalveluiden käynnistyminen

Etä- ja digipalveluiden tavoitteena on tuoda useat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut helpommin ja nopeammin saataville. Tavoitteena on yhtenäistää hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavat ja digipalvelut sekä kehittää niitä edelleen.

Hyvinvointialueelta on löytynyt päällekkäisiä sovelluksia 263 kpl, näistä 40 saatiin lopetettua vuoden 2023 aikana. Hyvinvointialueelle siirtyneitä järjestelmiä on n. 200kpl, päällekkäisyyksien purkaminen on aloitettu.

Työasemia on kaiken kaikkiaan alueella n. 6400kpl, joista n. 830 käyttöaste oli alle 1 % (tarkastelujakso on ollut yli vuosi).

Syksyllä 2023 aloitettu Digiverkostossa tiekartta- ja kehittämissuunnitelmatyö tavoitteena on muodostaa vuosille 2024–2026 tietojärjestelmäpalveluiden kehittämiskohteet, jotka pohjautuvat digitaalisten asiakkaille tuotettavien palvelujen arkkitehtuurityöhön.

OmaEP digipalvelu on ajasta ja paikasta riippumaton palvelukanava, josta tulee asiakkaiden ensisijainen väylä hyvinvointialueella asiointiin. OmaEP Digialustan käyttöönottoprojekti starttasi 04/2023. Digialustan käyttöönotto ja toiminnallisuuksien kehittäminen etenee vaiheittain vuosien 2024–2026 aikana. Palvelusta löytyy muun muassa hoidon tarpeen arviointia, ajanvaraus, chat-keskustelu ammattilaistenlääkärin, sairaanhoitajan, fysioterapeutin tai sosiaalialan ammattilaisen kanssa sekä laajat sosiaali- sekä perhekeskuspalvelut. OmaEP digialusta tulee kokoamaan Etelä-Pohjanmaan alueelliset ja kansalliset palvelut. Digialustan ensimmäinen versio julkaistaan asukkaille vuoden 2024 keväällä samalla tulee digiasiointia varten käyttöön sovellus, jonka voi ladata älypuhelimelle.

Chatbot eli virtuaaliassistentti Konsti on käytössä ja se palvelee asukkaita hyvaep.fi -verkkosivustolla antaen yleisneuvontaa ja palveluihin ohjausta. Konstin tieto on ammattilaisten kouluttamaa luotettavaa tietoa. Ammattilaisen chat-vastaanotolle ohjaututaan Chatbot Konstin kautta.

Chat- ja etävastaanottojärjestelmän avulla asukas voi ottaa anonymisti ja tunnistautuneena yhteyttä ammattilaiseen chat-palvelussa. Asukkaat ohjautuvat ammattilaischattiin Konstin kautta. Ammattilaischat- ohjaukset on suunniteltu etukäteen chatin palvelukuvauksen mukaisesti, jolloin Chatbot edelleen hoitaa ne asiat, joihin ei vaadita ihmistä (esim. ohjaus sähköiseen ajanvaraukseen tai ajan tarkistamiseen) – Mikäli Konsti ei osaa vastata tai asia on ihmisen hoidettava, tulee asiakkaalle mahdollisuus liittyä keskusteluun ammattilaisen kanssa. Chat integroidaan tulevaan digialustaan. Ammattilaischat käynnistynyt 15.5.2023 ja laajenee muille palvelualueille kevään 2024 aikana.

Nykyiset etävastaanoton palvelut ovat käytettävissä nykyisten toimintamallien mukaisesti. Hyvinvointialueelle ollaan ottamassa käyttöön vaiheittain yhteistä etävastaanotto / video-asiointi-järjestelmää vuosien 2023–2025 aikana. Yhtenäisen videoasiointijärjestelmän tarkoituksena on varmistaa hyvinvointialueella yhdenmukaiset ja yhdenvertaiset asiointipalvelut alueen asukkaille. Yhdenmukaiset käytännöt tarkoituksena on lisäksi helpottaa ja sujuvoittaa ammattilaisten työtä. Videoasiointi-järjestelmän avulla asukas voi asioida ammattilaisen kanssa videon välityksellä esimerkiksi etävastaanotolla, etäpalvelukäynnillä, etäkuntoutuksessa tai etäryhmävastaanotolla. Etävastaanotto integroidaan osaksi digialustaa.

Sähköinen ajanvaraus, kansalaisen ajanvarauksessa saatavilla olevia ajanvarauspalveluita yhtenäistetään, kehitetään ja laajennetaan edelleen Hyvinvoiva EP –hankkeessa.

Sosiaalipalveluiden Vihta-ajanvarausjärjestelmän käyttöönottoa laajennetaan keväällä 2024. Vihta-ajanvarausjärjestelmä on pääasiallinen kalenteri ajanvarauksellista työtä tekeville sosiaalipalveluiden ammattilaisille.

Tarkastuslautakunta toteaa, että

- tietoteknisten ja digitaalisten ratkaisujen sekä palveluiden kehittämisen ja käyttöönoton edellyttävän toimintamallien uudelleentarkastelua ja palvelutuotannon mukana oloa.
- palvelutuotannon näkökulmasta on tärkeä priorisoida OmaEP digitaalisen asiointialustan käyttöönotto ja kehitys niin, että sillä saadaan tuotettua kustannusvaikuttavuutta.
- palvelutuotannon digitaalisten palveluiden tekninen toteutus on edennyt vuonna 2023.
- digitaalisten asiointipalvelujen yhdenmukaisuudessa ja saatavuudessa on vielä kehitettävää.

- tekoälyn ja ns. tietoaltaan (olemassa olevan tiedon) hyödyntäminen esim. hallinnollisissa prosesseissa, henkilöstöresurssien ja palvelutarpeen ennustamisessa ja tiedolla johtamisen tukena ei ole edennyt odotetulla tavalla.

Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan palvelutuotannon yksiköiden resurssien ja valmiuksien puute hidastaa tietoteknisten ratkaisujen edelleen kehittämistä ja käyttöönottoa. Tarkastuslautakunta ilmaisee huolensa edellä mainitusta tilanteesta, joka johti vuonna 2023 siihen, että kehitystyöhön varattuja määrärahoja jäi käyttämättä vuonna 2023 noin 72 %.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että

- uudistettujen palvelujen digitalisointi ja uudistettavien toimintaprosessien toteuttaminen ja käyttöönotto tehdään hyvinvointialuetasoisesti yhdessä toiminta-alueiden kanssa.
- tietokoneita tarkastellaan koko organisaatiossa ja käyttöasteeltaan alhaiset tietokoneet poistettaisiin keskitetyllä päätöksellä (johtoryhmän/aluehallituksen).
- tietokoneiden hankinta ja käytön tarpeellisuuden arviointi keskitetään tietohallinnolle. Nykytilanteessa yksiköt tekevät hankintapäätöksen itse. Tämä johti vuonna 2023 siihen, että nettolisäys tietokoneiden määrässä oli n.700kpl, vaikka samaan aikaan hyvinvointialueella oli n.830 tietokonetta, joiden käyttöaste oli 0–1 %.

7. Henkilöstö

Henkilöstöön liittyvä arviointi perustuu johtavien viranhaltijoiden kuulemisiin tarkastuslautakunnassa, asiantuntijoiden haastatteluihin, työhyvinvointikyselyyn (Työhyvinvointitutkimus, työterveyslaitos 10–11/2023) tilipäätökseen ja raportointi aineistoihin.

7.1 Henkilöstön saatavuus

Hyvinvointialueen henkilöstötilanne on haastava. Rekrytointihaasteet jatkuvat ja vuokratyövoiman tarve sekä kustannukset kasvavat. Työvoimapulan paheneminen on ollut tiedossa pitkään ja rekrytointivaikeudet vaarantavat palvelujen kehittämisen ja saatavuuden useissa sote- palveluissa.

Hyvinvointialueen rekrytointien määrä vuonna 2023 oli 2094 (täyttölupia 2467). Avoinna olleisiin työpaikkoihin on ollut huolestuttavan vähän hakijoita

- sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat 2,7 hakijaa/ paikka
- lähi- ja perushoitajat 2,8 hakijaa/paikka
- lääkärit 0,4 hakijaa/paikka.
- ns.0-rekrytoinnit pääasiassa lääkirirekrytoinneissa, mutta myös ikäpalveluiden palvelualueella hoitajien rekrytoinneissa.

Tilanne on jatkossa haasteellinen usean ammattiryhmän osalta johtuen kasvavasta eläköitysmäärästä (vuosien 2024–2026 aikana 528 hyvinvointialueen työntekijää saavuttaa vanhuuseläkeiän), alan vetovoiman haasteista, pienentyvistä ikäluokista (hakijamäärät esim. sairaanhoitaja- ja lähihoitajaopintoihin laskeneet) ja palvelutarpeen kasvusta. Kaikkia avoimia toimia virkoja ei saada täytetyksi jatkossakaan. Rekrytointia on tehty niin Kuntarekryn, printtimarkkinoinnin kuin somemarkkinoinnin keinoin.

Hyvinvointialueen palveluksesta irtisanoutui vuoden 2023 aikana 497 henkilöä. Irtisanoutumista suurin osa kohdistui ikäihmisten palveluiden, perhe- ja sosiaalipalveluiden ja terveys- ja sairaanhoitopalveluiden henkilöstöön. Lähtövaihtuvuus oli 4,4 % verrattaessa irtisanoutuneiden määrää vakituisten henkilöiden määrään.

Henkilöstön työpanoksen riittävyyttä voidaan tarkastella myös vuoden 2023 toteutuneiden palkkakustannusten kautta. Luvut eivät sisällä sivukuluja.

Vuosi on 2023 Palkkalajiryhmä	Vakituisuus		Yhteensä
	Vakituiset	Määräaikaiset	
Tehtäväkohtainen palkka	230 696 396,06	61 935 089,65	292 631 485,71
Tehtäväkohtainen lisä	4 352 418,02	670 169,67	5 022 587,69
Henkilökohtainen lisä	4 937 966,26	310 575,95	5 248 542,21
Muu varsinainen palkka	5 736 425,89	1 089 706,02	6 826 131,91
Palveluvuosisisät	15 186 141,16	1 166 480,74	16 352 621,90
Konsultointi- ym. palkkiot	151 575,45	2 391 134,12	2 542 709,57
Työvuorolisät	28 354 146,15	7 497 134,75	35 851 280,90
Lisä- ja ylityöt	5 310 223,25	1 545 064,45	6 855 287,70
Lisätyö hoitotakuu	2 882 674,26	528 357,92	3 411 032,18
Varallaolokorvaus	2 696 021,72	244 810,50	2 940 832,22
Hälytystyö	3 601 834,05	838 610,72	4 440 444,77
Toimenpide- ja lausuntopalkkiot	1 715 654,28	1 286 611,25	3 002 265,53
Päivystys	5 153 174,37	5 881 237,03	11 034 411,40
Lomakorvaus ja lomarahat	16 500 253,73	5 346 037,70	21 846 291,43
Luontoisedut	244 662,97	74 209,99	318 872,96
Yhteensä	327 519 567,61	90 805 230,47	418 324 798,08

Työvoiman vuokrauskustannukset	-8 582 236
Ostopalvelu henkilöstö €/ josta lääkärit (13 206 198)	-14 735 507

Lähtökohtaisesti työnantajan tulisi järjestellä työtehtävät siten, että sovitut työt/työtehtävät pystytään hoitamaan säännöllisen työajan puitteissa, josta on maksettu taulukon mukaista tehtäväkohtaista palkkaa omalle henkilöstölle vuonna 2023 292,6 milj. euroa. Tehtäväkohtaisen palkan lisäksi omalle henkilöstölle on maksettu lisä-, yli- ja hälytystyö korvauksia pääsääntöisesti säännöllisen työajan ulkopuolella tehdystä työstä n. 14,7 milj. euroa. Lisäksi hyvinvointialue on joutunut turvautumaan konsultointiin ja työvoiman vuokraukseen n.11,1 milj. euron edestä. HR- palveluista ei saatu tietoa ostopalveluina (14,7milj./€) ostetusta työpanoksesta (esim. yrityksiltä ostettu lääkäri päivystysvuoroon, perusterveydenhuollon lääkäriostopalvelut, hoito- ja muu henkilöstö).

Taulukosta ilmenee myös henkilöstölle maksetut henkilökohtaiset- ja tehtäväkohtaiset lisät. Näiden maksamisesta on tehty n. 500 päätöstä. Perusteluina päätöksissä on käytetty aluehallituksen päätöstä 21.12.2022 § 501. Päätöksessä todetaan, hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa noudatetaan nykyisten organisaatioiden palkkausperusteita siihen saakka, kunnes uudet koko organisaatiota koskevat palkkausperiaatteet on päätetty, ellei hallitus ole erikseen palkkoja uudelleen päättänyt. Tarkastuslautakunnalle jäi epäselväksi mitä ovat nuo aikaisemmat palkkausperusteet. Hr- palveluista 10/2023 saadun tiedon mukaan hyvinvointialueen henkilöstölle ei ole valmisteltu yhtenäisiä palkkausperusteita ja että käytössä on ollut ainoastaan tämä yleispäätös (aluehallitus 21.12.2022 § 501).

Aluehallituksen vuonna 2023 ja alkuvuodesta tekemien 2024 päätösten perustella vuokratyövoiman käyttö tulee lisääntymään huomattavasti.

Hyvinvointialue käynnisti yhteistoimintaneuvottelut 5.12.2023. Neuvottelut koskevat koko henkilöstöä. Neuvotteluiden käynnistyessä yt-menettelylle asetettu säästötavoite oli vähintään 3–5

miljoonaa euroa. Neuvottelut voivat johtaa muiden neuvotteluissa haettavien säästökohteiden lisäksi oman henkilöstön lomautuksiin, irtisanomisiin tai osa-aikaistamisiin.

Hyvinvointialueen tilinpäätösasiakirjan mukaan palkkaharmonisointia ei ole vielä aloitettu. Palkkojen yhteensovittamisen ja palkkausjärjestelmän uudistamisen kustannuksiksi on arvioitu yhteensä 6 prosenttia vuosina 2023–2025, mutta tarkemmat laskelmat puuttuvat. Harmonisointi toteutetaan osittain järjestelyvaraerien avulla.

Tarkastuslautakunta toteaa, että

- vuokratyövoiman käyttö saattaa aiheuttaa merkittävän riskin toiminnan kehittämiseksi, koska palvelussuhteet ovat pääsääntöisesti lyhyitä määräaikaistamisia, tämä saattaa hankaloittaa pitkäjänteistä kehitystyötä.
- vuokratyövoiman käyttö saattaa vaikuttaa rahoituksen riittävyyteen, mikäli hankintoja ei kilpailuteta.
- oman henkilöstön ylittöiden määrä on huolestuttavaa, varsinkin kun se keskittyy tiettyihin palveluihin ja ammattiryhmiin.
- alhaiset hakijamäärät avoimiin tehtäviin, irtisanoutuneiden määrä ja kasvava vuokra- ja ostopalvelutyövoiman käyttö osoittavat, että veto- ja pitovoima henkilöstön osalta ei ole toteutunut toivotulla tavalla.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että

- palkkausjärjestelmää, työn vaativuuden arviointia ja henkilöstöetuksia tulee kehittää siten, että ne muodostavat selkeän kokonaisuuden ja parantavat mahdollisuuksia kilpailla osaavasta henkilökunnasta ja, että palkkausjärjestelmä ja palkkaperusteet saatetaan henkilöstölle tiedoksi.
- työaikalain mukaista vuosittaisen työajan enimmäismäärää seurataan säännöllisesti.
- HR- palvelut luovat seurannan vuokratyövoiman ja ostopalveluiden työajasta ja euromääristä, jotta henkilötövuosien määrää voidaan tarkastella kokonaisuutena.
- vuokratyövoiman ennakkointiin paneudutaan, jotta osto- ja vuokratyövoiman hankinta voidaan kilpailuttaa ajoissa, suoria in- house hankintoja vältetään.

Tarkastuslautakunta on huolissaan henkilöstön saatavuudesta ja pysyvyydestä. Pysyvän henkilöstön tarve on osittain epäselvä, minkä vuoksi on syytä tehdä kattava henkilöstötarveselvitys. Tarkastuslautakunta kiinnitti jo vuoden 2022 arviointikertomuksessaan huomiota siihen, että erikoissairaanhoidon hoitotyön perusmiehitysselvitystä ei ole tehty. Tämä selvitys ei valmistunut vuonna 2023.

7.2 Henkilöstön hyvinvointi

Hyvinvointialueen sairauspoissaoloprosentti oli vuonna 2023 5,2 % (21 pv/htv). Sairaspoissaoloja oli 70 %:lla henkilöstöstä. Sairauspoissaolopäiviä oli yhteensä 181808 päivää. Kuntoutuksesta johtuvia poissaoloja oli n. 27900 päivää.

Sairauspoissaolojen kaksi suurinta diagnosoiryhmää oli mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt 41,1 % (32508 pv) ja tuki- ja liikuntaelinten sekä sidekudosten sairaudet 30,6 % (24159pv). Sairauspoissaolopäivistä vain 43,6 % on myönnetty työterveyshuollon todistuksen perusteella, 35,5 % on myönnetty sote-keskuksen, yksityisen palvelun, tai erikoissairaanhoidon antaman todistuksenperusteella ja 20,9 % esimiehen luvalla. Kevan vertailukelpoiset avaintiedot ovat käytettävissä vasta vuonna 2024, joten vertailua vastaavanlaisiin organisaatioihin ei ollut käytettävissä.

Tarkastuslautakunta toteaa olevansa huolissaan

- tilanteesta, jossa 35,5 % sairauspoissaolopäivistä on myönnetty sote-keskuksen, yksityisen palvelun tai erikoissairaanhoidon antaman todistuksen perusteella. Tämä rasittaa hyvinvointialueen omaa terveydenhuoltoverkkoa. Työntekijöiden ensisijainen terveyspalvelu tulisi saada työterveyspalveluista. Yhdessä työterveyspalveluiden tuottajien kanssa tulee löytää ratkaisut palvelujen oikea-aikaiseksi järjestämiseksi ja laajentamiseksi. Myös muita työterveyshuollon järjestämisvaihtoehtoja tulee selvittää.
- suuresta vaihtelusta sairauspoissaolopäivien määrissä esim. ikäihmisten palveluissa selkeästi korkeampi kuin hyvinvointialueen keskimääräinen
- mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöistä johtuvat sairauspoissaolot ovat lisääntyneet voimakkaasti erityisesti nuoren hoitohenkilökunnan osalta

Tarkastuslautakunta suosittelee, että

- yhdessä työterveyspalveluiden tuottajien kanssa etsitään aktiivisesti ratkaisuja palvelujen oikea aikaiseksi järjestämiseksi ja laajentamiseksi. Myös muita työterveyshuollon järjestämisvaihtoehtoja tulee selvittää.
- työterveyshuollon ja työnantajan sekä työsuojeluhenkilöstön yhteistyötä tiivistetään
- hyvinvointialue keskittyisi niihin ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, joilla se voi vaikuttaa mm. tuki-, liikuntaelin-, mielenterveys- ja käyttäytymissairauksista aiheutuviin sairauspoissaoloihin.
- henkilöstön täydennyskoulutukseen tulee turvata riittävät resurssit ja seurata niiden toteutumista organisaation tasolla. Koulutusmyönteisyys ja itsensä kehittämismahdollisuus ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat osaltaan merkittävästi veto- ja pitovoimaan sekä työhyvinvointiin, tämän osoitti hyvin Nuorten Lääkäreiden Yhdistyksen tekemä koulutuspaikkakysely, jossa hyvinvointialueemme menestyi mainiosti vuonna 2023.

Työterveyslaitoksen toteuttaman työhyvinvointitutkimuksen (Työhyvinvointitutkimus, työterveyslaitos 10–11/2023) mukaan vastaajista

- vain neljännes kokee työn palkitsevaksi
- vajaa viidennes kokee muutokset työssä myönteisinä tai saa työstä vastinetta tunnustuksena ja arvostuksena
- selkeästi alle puolet kokee, että päätöksenteko on oikeudenmukaista ja että päätökset ovat oikeudenmukaisia (kaikilla samat säännöt)
- 40 % toteaa työkykynsä alentuneeksi
- 66 % suosittelisi työnantajaa ystävälleen
- suurin osa kokee saavansa riittävästi tukea työyksikössään ja että työyksiköiden toiminta on pääsääntöisesti kunnossa, lähiesimiehen toiminta koetaan oikeudenmukaiseksi

Tarkastuslautakunta toteaa

- olevansa erittäin huolissaan kyselyssä esille tulleesta työkyvyn alenemasta ja johtamisesta annetusta palautteesta, henkilöstö suhtautuu hyvinvointialueen johtamiseen kriittisesti.
- myönteistä on, että työhyvinvointikyselyn mukaan henkilöstö panostaa työhönsä, on ylpeä työstään, on motivoitunut ja omaan esihenkilöön ollaan tyytyväisiä

8. Hoitoon pääsy (hoitotakuu)

Hyvinvointialueen on julkaistava vähintään neljän kuukauden välein verkkosivuilla tiedot kiireettömään hoitoon pääsyn odotusajoista. Aluehallintovirastot ja Valvira valvovat hoitoon pääsyn toteutumista. Hoitoon pääsystä säädetään terveydenhuoltolaissa. Ensiapuun ja kiireelliseen hoitoon on päästävää heti potilaan asuinpaikasta riippumatta. Kiireellistä hoitoa varten sosiaali- ja terveyskeskuksissa ja sairaaloissa on päivystystilastoja. Kiireetöntä hoitoa tarjotaan hyvinvointialueella asuville sosiaali- ja terveyskeskuksissa. Hoitoon pääsulle on säädetty tietyt enimmäisajat. Jos hyvinvointialue ei voi tarjota perusterveydenhuoltoa, suun terveydenhuoltoa tai erikoissairaanhoidon hoitoa säädettyssä ajassa, hyvinvointialueen on hankittava se muualta palveluntuottajalta, ostopalveluna tai annettava palveluseteli.

Terveyskeskus

- Kiireettömät tapaukset hoidetaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyskeskuksissa.
- Arkisin terveyskeskuksen aukioloaikana sinne on saatava välittömästi puhelinyhteys tai sinne on voitava mennä käymään.
- Jos hoidon tarpeen arviointi vaatii terveyskeskuksessa käyntiä, sinne on saatava aika kolmen arkipäivän kuluessa yhteydenotosta.
- Hoitoon on päästävää viimeistään kolmessa kuukaudessa. Suun terveydenhuollossa tämä aika voidaan ylittää kolmella kuukaudella potilaan terveydentilan vaarantumatta.

Hoidon järjestäminen, mikäli enimmäismääräajat ylittyvät

- Jos oman hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyskeskus tai sairaala ei pysty hoitamaan potilasta säädettyssä enimmäisajassa, sen on järjestettävä potilaalle mahdollisuus päästä hoitoon muualle, joko toiselle hyvinvointialueelle, ostopalveluihin tai annettava palveluseteli.
- Potilaalle ei aiheudu tästä ylimääräisiä kuluja, vaan hän maksaa hoidosta hyvinvointialueen asiakasmaksun.
- Potilaalla on oikeus kieltäytyä hoidosta muusta yksikössä ja hän voi jäädä odottamaan hoitoa valitsemaansa yksikköön.

Sairaalahoitoon erikoissairaanhoidon tullaan läheteellä. Kun lähete on tehty ja saapunut sairaalaan, tilanteesi on arvioitava kolmen viikon kuluessa. Potilaan on päästävää hoitoon kuudessa kuukaudessa.

Muutokset erikoissairaanhoidon hoitoa odottavien määrässä kuukausittain v. 2023 (kaikki yksiköt)				
	1–90 vrk	91–180 vrk	yli 180 vrk	Odotusajan mediaani (vrk)
Tammi	4 297	1 385	127	50
Helmi	4 197	1 430	120	42
Maalis	4 185	1 295	99	46
Huhti	4 218	1 277	114	48
Touko	4 130	1 351	127	48
Kesä	4 539	1 454	139	46
Heinä	4 411	1 850	274	61
Elo	4 025	1 986	292	67
Syys	4 144	1 816	253	47
Loka	4 538	1 370	309	48
Marras	4 642	1 054	348	49
Joulu	4 276	1 346	368	56

Yllä olevasta taulukosta voidaan nähdä, että yli 180 päivää hoitoa odottavien määrä on lähes kolmikertaistunut. Odotusajan mediaani on samoin kasvanut 6 vuorokautta. Hoitoa odottavia potilaita oli kaiken kaikkiaan 5990, joista yli 180 vuorokautta odottavia potilaita oli 368 eli 6,1 %.

Huolestuttavin tilanne on kirurgiassa, jossa yli 180 päivää hoitoa odottavia potilaita oli 319, eli heidän osaltaan hoitotakuu ei toteutunut. Tarkastuslautakunta toteaaakin, että leikkausjonoja ei siis ole saatu purettua vuoden 2023 aikana odotetulla tavalla.

Lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten psykiatrisessa erikoissairaanhoidossa lapsen tai nuoren tilanne pitää arvioida kuudessa viikossa lähetteen saapumisesta. Kun hoidon tarve on todettu, hoitoon on päästävä kolmessa kuukaudessa.

Nuorisopsykiatriassa ja lastenpsykiatriassa hoitotakuu toteutui 31.12.2023 tilanteen mukaan. Nuorisopsykiatrian keskimääräinen oli 19 vuorokautta (mediaani) ja vastaavasti lastenpsykiatrian 39 vuorokautta.

Perusterveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsyn enimmäisaikoja tiukennetaan portaittain. 1.9.2023 alkaen hoitotakuu on perusterveydenhuollossa 14 vuorokautta ja suun terveyden huollossa neljäkuukautta.

Perusterveydenhuollon hoitoon pääsyn 14 vuorokauden enimmäisajan toteutuminen 1.9.2023 alkaen (12/2023 tilasto) / THL:

	0-7 vrk	8-14 vrk	15-30 vrk	31-90 vrk	Yli 90 vrk	Kaikki toteutuneet käynnit
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Alajärvi	84	10	4	2	0	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Ilmajoki/terveydenhuolto	97	2	1	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Kaksineuvoinen/terveydenhuolto	91	6	2	1	..	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Kurikka	86	7	5	1	..	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Lapua	79	17	4	0	..	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Seinäjoki	85	4	7	4	..	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Suupohja	46	14	26	13	1	100
Kuusiolinna Terveys Oy	81	9	9	1	..	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	84	7	6	3	0	100

Perusterveydenhuollossa on 126 lääkärinvirkaa, joista täyttämättä 27 virkaa (tilanne 15.2.2024). Vajetta on täytetty vuokralääkäreillä (n. 5,5 milj. euroa), joita on 11 virka-aikaan ja lisäksi kiirevastaanotoilla on vuokralääkäreitä. Suurin lääkäri vaje on Suupohjan alueella, jossa on 18 lääkärin virkaa, näistä on yhdeksän täyttämättä. Suupohjan alueella hoitoon pääsyn 14 vuorokauden enimmäisajan toteutuminen on ollut haastavaa.

Hoitotyön osalta vastaanotoille saatu kohtuullisen hyvin henkilöstöä, nyt ensimmäisiä haasteita pohjoisella alueella mm. Lapulla on ollut useita sairaanhoitajan tehtäviä täyttämättä.

Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon kiirettömän hoidon hoitotakuu tiukentui 1. syyskuuta. Suun terveydenhuollossa hoitotakuu on neljä kuukautta.

Hyvinvointialueen suun terveydenhuollon palvelut järjestetään tällä hetkellä pääosin omana toimintana ja osittain ostopalveluina. Aluehallitus teki päätöksen suun terveydenhuollon palvelusetelistä 28.8.2023 oman suun terveydenhuollon hoidon saatavuuden parantamiseksi ja henkilöstön kuormituksen vähentämiseksi. Palvelusetelin käyttöönotto edisti hoitotakuuseen

pääsemistä. Palvelusetelit koskevat lohkeamia, päivystyksen jatkohoitoja ja suuhygienistin palveluja. Nämä potilaat ohjataan muille palvelun tuottajille, näin jää enemmän aikaa tehdä hoitotakuuseen kuuluvia hoitoja.

Tarkastuslautakunta toteaa suun terveydenhuollon hoitotakuun toteutuneen varsin hyvin. Jonkin verran haasteita on Seinäjoella, Alajärvellä ja Ilmajoella. Myös rekrytoinnissa on haasteita. Suun terveydenhuollossa vajetta erityisesti suuhygienisteistä ja lääkäreistä. Mikäli rekrytoinnin haasteita ei pystytä ratkaisemaan tulee potilaita ohjautumaan jatkossa entistä enemmän muiden palveluntuottajien ja palvelusetelin piiriin.

Hoitoon pääsyn enimmäisajan toteutuminen suun terveydenhuollossa 1.9.2023 alkaen (12/2023 tilasto) THL:

	0-90 vrk	91-120 vrk	121-180 vrk	Yli 180 vrk	Kaikki toteutuneet käynnit
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Alajärvi	87	8	4	1	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Ilmajoki/terveydenhuolto	85	12	3	1	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Kaksineuvoinen/terveydenhuolto	100	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Kurikka	87	12	1	..	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Lapua	100	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Seinäjoki	79	12	8	1	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue/Suupohja	94	4	2	..	100
Kuusiolinna Terveys Oy	94	5	1	1	100
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue	88	8	3	1	100

9. Lasten- ja nuorten mielenterveys ja riippuvuushoidon palvelut

Hyvinvointialueella lasten- ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuushoidon erikoissairaanhoidon psykiatriseen hoitoon pääsy on tällä hetkellä haastavaa ja silloinkin tarjolla on lääkettä, psykoterapiaa, avohoitoa tehostettuna tai vaativana polikliinisenä hoitona ja osastohoitoa. Psykiatrinen hoito on keskittynyt erikoissairaanhoidon. Erikoissairaanhoidon lasten- ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuushoidon saumatonta yhteyttä organisaationaarisesti perusterveydenhuoltoon ei ole, toisin kuin on aikuisten vastaavien palveluiden osalta esim. avohoidossa. Sairastavuus ja palveluihin hakeutuminen on lisääntynyt, samoin kuin ongelmien vakavuus ja kompleksisuus. Hyvinvointialueelle on perustettu uusia lastensuojeluyksiköitä, joihin sijoitettu muualta Suomesta vaikeahoitaisia lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat erikoissairaanhoidon palveluita. Yksiköiden toiminta on ollut haavoittuvaista johtuen henkilökunnan vaihtuvuudesta ja huonosta lääkärilanteesta, jota on paikattu ostopalvelulääkäreillä. Maakunnan ulkopuolelta sijoitettujen nuorten osuus poliklinikkakäynneistä 10 % ja osastohoidosta 15 %. Maakunnassa on toiminut nuorisopsykiatrian konsultaatiotiimit, jotka on perustettu yhteisesti perustason kanssa syksyllä 2016. Yhteistyön ja konsultaatiokäytänteiden kehittämistä on jatkettu sekä perusterveydenhuollon kuin lastensuojeluyksiköiden kanssa. Perustason riittämätön resursointi ja alueelliset erot palveluissa kuormittavat erikoissairaanhoidossa.

Kuntouttava psykoterapia on varattu lähinnä työelämässä oleville ja opiskelijoille ja kevyempää psykososiaalista tukea on tarjolla vain vähän.

Valtiorahoitteinen Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus -hanke (hanke käynnistyi syksyllä 2020 ja päättyi 31.12.2023) on ollut mukana tukemassa ja kehittämässä psykiatristen sairaanhoidajien

toimintaa lasten ja nuorten toimintaympäristöissä. Hankkeen tuella on alueelle lisätty psykiatrisia sairaanhoitajia. Psykiatriset sairaanhoitajat toimivat koulumaailmassa mielenterveyden haasteiden ennaltaehkäisyssä ja varhaisen tuen tarjoamisessa yhdessä opiskeluhuollon kanssa. Lievien ja keskivaikeiden mielenterveys- ja riippuvuushäiriöiden hoito, hoidon tarpeen arviointi ja ohjaus tarvittaessa jatkohoitoon kuuluvat psykiatristen sairaanhoitajien työnkuvaan. Syksyn 2023 aikana psykiatristen sairaanhoitajien palveluihin pilotoitiin sähköistä ajanvarausta ja kehitettiin ohjautumista palveluihin. Hankkeessa yhteistyötä ja yhteisen tekemisen käytäntöjä on edistetty alaikäisten mielenterveys- ja riippuvuuspalveluiden muiden toimijoiden kanssa yhteisissä kehittämissäpäivissä, mm. kasvatus- ja perheneuvolan ja opiskeluhuollon kanssa. Valtiorahoitteinen hanke toteutettiin hyvinvointialueen perheen palveluiden lasten- ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuushoidon palveluiden yksikössä. Aluevaltuusto on mahdollistanut hankkeen kehitystyön jatkumisen jatkamalla hankkeessa olleiden määräaikaisten työntekijöiden palvelussuhteita kahdella vuodella. Rahoitus tulee valtiovarainministeriön vuosille 2023–2025 toiminnan vakiinnuttamiseen ja kehittämiseen myöntämän hakerahoituksen kautta.

Tarkastuslautakunta

- on huolissaan lasten ja nuorten mielenterveyden- ja riippuvuushoidon tasavertaisesta saavutettavuudesta ja saatavuudesta alueella
- toteaa, että lasten ja nuorten mielenterveys-, päihdeongelmien ja -riippuvuuden tehokas tunnistaminen ja vaikuttava hoito ovat merkittävästi perheiden hyvinvointiin ja kustannussäästöihin vaikuttavia asioita
- painottaa perustason ennaltaehkäisevän, varhaisen tunnistamisen, oikea-aikaisen hoidon ja riittävien resurssien merkitystä edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. On kehitettävä sekä erikoissairaanhoidon toimintamalleja ja henkilöstön saatavuutta, mielenterveyshoidon ja sosiaalipalveluiden rajapintoja, matalan kynnyksen tukea, että ennaltaehkäisyä.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että

- perustason lasten ja nuorten mielenterveys-, päihdeongelmien ja -riippuvuuden palveluita vahvistetaan merkittävästi, perustasolle tarvitaan lisää koulupsykologeja, kuraattoreita, koulu ympäristöissä toimivia mielenterveys sairaanhoitajia, koululääkäreitä ja kouluterveydenhoitajia, perheitten kanssa työskenteleviä työntekijöitä (perhepsykoterapeutit, sosiaalitoimen perhetyö).
- lasten ja nuorten mielenterveys-, päihdeongelmien ja -riippuvuuden organisontia tarkastellaan uudelleen, jotta kokonaisuutta voidaan johtaa yhtenäisesti. Muuten vaarana on toiminnan pirstaleisuus, joka johtaa palveluiden toimintamallien, saatavuuden ja saavutettavuuden erilaisuuteen alueella.
- palveluketjut, hoitopolut ja hoito selkiytetään (erikoissairaanhoido, lähi-/perustaso, perhepalvelut, sosiaalityö).

10. Ikäihmisten palvelut ja terveys- ja sairaanhoitopalvelut

Aluevaltuusto hyväksyi 9.10.2023 uudistus-, tuottavuus - ja vaikuttavuusohjelman (UTV) vuosille 2024–2026. Aluevaltuuston ohjelma on puiteohjelma. Ohjelman mukaiset lopulliset esitykset toimenpiteistä on aina tuotava luottamushenkilöiden päätettäväksi. Ennen lopullisia päätöksiä on toimenpiteistä aina tehtävä vaikutustenarviointi, joka sisältää toimenpiteen yhteisvaikutusten arvioinnin. Ohjelman tarkoituksena on varmistaa, että hyvinvointialue saa taloutensa tasapainoon viimeistään vuonna 2026. Ohjelman säästötavoite on 56 milj. euroa vuosina 2024–2026. Aluevaltuusto edellyttää, että lakisääteiset palvelut on aina hoidettava.

Ohjelma sisältää useita toimenpiteitä palvelujen uudistamiseen ja kehittämiseen. Hyvinvointialueen tavoitteena on vahvistaa ikäihmisten hoidossa kevyempiä palveluita ja vähentää raskaiden palveluiden käyttöä. Eli käytännössä pyritään vähentämään sellaisia hoitopaikkoja, joissa hoitajamitoitus on korkea. Ja lisäämään niitä, joissa hoitajamitoitus on pienempi. Tällaisia kevyempiä palveluita ovat mm. yhteisöllinen asuminen, ikäihmisten perhehoito ja senioriasuminen.

Kustannushyötyjä uskotaan syntyvän, kun raskaiden palveluiden osuutta (mm. ikääntyneiden ympärivuorokautinen asuminen) saadaan pienennettyä ja ikääntyneet pärjäävät pidempään kevyempien palveluiden piirissä. Kotona asumista tuetaan kotiin tuotavilla palveluilla, etäpalveluilla ja teknisillä apuvälineillä.

Hyvinvointialuestrategiassa todetaan, että palveluverkko toteutetaan 1+7 sote-keskuksen mallin pohjalta. Palveluverkon ei kuitenkaan tulisi tarkoittaa ainoastaan sitä, millä paikkakunnilla on sosiaali- ja terveyskeskuksia. Palveluverkko koostuu sen lisäksi asiakkaille kotiin vietävistä palveluista, sähköisistä palveluista ja liikkuvista palveluista, näitä palveluita on uudistus-, tuottavuus- ja vaikuttavuusohjelman mukaan tarkoitus lisätä ja samalla saada kustannus- ja tuottavuus- tehokkuutta parannettua.

Tarkastuslautakunta toteaa, että

- koska edellä mainitut toimenpiteet ikäihmisten palveluissa ja terveyden-, ja sosiaalihuollon lähipalveluissa vasta suunnitteilla/kehitteillä, on niiden toteutumista sekä toimenpiteiden kokonaistuottavuutta- ja vaikuttavuutta liian aikaista arvioida.
- tavoitetta karsia käytettävissä olevien tilojen neliömäärää 20 % on liian aikaista arvioida.

11. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Aluevaltuusto on päättänyt 26.9.2022 § 85 sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Perusteiden mukaan sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää sekä johtamisen välineitä, ja niiden tavoitteena on edistää laadukasta johtamista, uhkien ennaltaehkäisyä ja hallintaa, mahdollisuuksien ja vahvuuksien hyödyntämistä sekä toiminnan jatkuvaa kehittämistä ja tuloksellisuutta. Aluevaltuusto edellyttää, että kaikissa sen toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Aluehallituksen tulee huolehtia hyvinvointialueen sisäisestä valvonnasta, riskienhallinnan järjestämisestä ja hyvinvointialueen sisäisen tarkastuksen järjestämisestä. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä hyvinvointialueen hallintosäännössä sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu. Aluehallitus on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen 9.5.2023. Tilinpäätösasiakirjan mukaan hyvinvointialueen ensimmäisenä toimintavuotena erilaista ohjeistusta on laadittu paljon ja sen lisäksi on järjestetty koulutusta erityisesti talouteen, hankintoihin ja henkilöstöasioihin liittyen.

Hyvinvointialueella on otettu 1.4.2023 käyttöön ilmoituskanava vakavien ja merkittävien väärinkäytösepäilyjen ilmoittamiseen. Ilmoituskanavan taustalla on ns. ilmoittajansuojelulaki (1171/2022), jonka tavoitteena on, että työntekijä voi turvallisesti ilmoittaa, jos työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee lain soveltamisalaan kuuluvia väärinkäytöksiä. Ilmoituskanavaan ei ole tullut tähän mennessä ilmoituksia.

Keväällä 2023 hyvinvointialueella on aloittanut toimintansa Ohjaus- ja valvontayksikkö. Yksikössä toimii valvontapäällikkö ja valvontakoordinaattoreita. Yksikön tehtäviin sisältyy sisäinen valvonta, mutta käytännössä yksikön työ painottuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen valvontaan.

Hyvinvointialuelain 119 §:n mukaan hyvinvointialueen toimintakertomuksessa on esitettävä tiedot sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Näiltä osin tilinpäätösasiakirja täyttää lainedellyttämät tiedot.

Sisäisen tarkastuksen työ on kohdistunut alkuvuodesta 2023 konsultointeihin/selvityksiin ja loppuvuodesta 2023 tarkastus- ja arviointityöhön. Sisäisen tarkastus koostuu yhdestä ostopalveluhenkilöstä.

Hyvinvointialueelle siirtyi n.5000 erilaista sopimusta liikkeenluovutuksen yhteydessä. Sopimusmassan läpikäynti on aikataulutettu vuoteen 2026, jolloin tavoitteena on, että kaikki sopimukset olisivat hyvinvointialueen konseptin mukaisia. Sopimusten läpikäyminen on välttämätöntä hyvinvointialueen tehokkaan toiminnan varmistamiseksi, päällekkäisten sopimusten karsimiseksi ja kustannustehokkuuden takaamiseksi. Koko sote-järjestelmä oikeastaan koostuu sopimusverkostosta ja niiden luomista rakenteista, joiden ehdoilla voidaan muun ohella varautua riskeihin ja parantaa toimintaedellytyksiä. Hyvinvointialueelle on otettu käyttöön Cloudia-järjestelmä 2022–2023, jonka kehitystyö jatkuu vuonna 2024. Sopimusten kerääminen Cloudia-järjestelmään mahdollistaa sopimusten tehokkaan seurannan. Lisäksi sopimusten yhteisellä hallinnalla vältetään sopimusten irtisanomiseen ja siirtämiseen liittyvät riskit.

Tarkastuslautakunnan toteaa, että

- muihin hyvinvointialueisiin verrattuna hyvinvointialueen riippumattoman tarkastustoimen resurssit ovat hyvin niukat. Tarkastustoiminta tulee resursoida ulkoisen ja sisäisen tarkastuksen osalta niin, että se on koko toiminnan kattavaa. Tarkastustoimi tukee omalta osaltaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumista.
- sopimusten hallinta on tällä hetkellä puutteellista ja on huolissaan sopimuksiin liittyvistä riskeistä.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että

- annettujen ohjeistusten (hankintavaltuudet, hankintaohje, talousarvioin täytäntöönpano-ohje, palvelussuhdeasiakirja, tietoturva- ja tietosuojapolitiikka, omavalvontaohjelma ja potilasturvallisuussuunnitelma) lisäksi huomiota kiinnitetään sisäisen valvonnan ja riskien menettely- ja toimintatapojen varmentamiseen, jotta tunnistettuja riskejä voidaan hallita. Pelkkä ohjeiden antaminen ei riitä, tulee myös valvoa, että niitä noudatetaan.

12. Vuoden 2023 talousarvion toteutuminen

Hyvinvointialueen talousarvio laadittiin tilanteessa, jossa oli tiukka aikataulu, epävarmuutta lopullisesta valtion rahoituksesta ja henkilöstön riittävyys oli epävarmaa. Kustannusten kasvuun liittyi myös epävarmuutta mm. kasvavien vuokra- ja henkilöstömenojen sekä yleisen kustannustason nousun myötä.

Hyvinvointialueen talousarviossa vuoden 2023 tilikauden tulos oli 32,48 milj. euroa alijäämäinen. Aluevaltuusto hyväksyi 20.11.2023 talousarviomuutoksen myötä tilikauden alijäämäksi vuodelle 2023 42,1 milj. euroa alijäämää. Vuoden 2023 tilinpäätös on 45,38 milj. euroa alijäämäinen. Hyvinvointialueen taloutta joudutaan siis väistämättä tasapainottamaan, jotta kustannustaso saadaan vastaamaan valtion myöntämää rahoitusta.

Hyvinvointialueen vuoden 2023 tilikauden alijäämä oli 45,38 milj. euroa. Alijäämä siis syveni tilikauden aikana alkuperäiseen talousarvioon nähden 12,9 milj. euroa ja aluevaltuuston hyväksymään muutettuun talousarvioon verrattuna alijäämä kasvoi 3,26 milj. euroa. Hyvinvointialueen vuosikate -24,58 milj. euroa (rahoitusvaje) osoittaa kuinka paljon hyvinvointialueen toiminta ylitti valtion myöntämän yleiskatteellisen rahoituksen. Rahoitusvajeen kattamiseen käytettiin mm. kassavaroja, jotka siirtyivät liikkeenluovutuksen yhteydessä siirtyneiden organisaatioiden taseista.

Suurimmat kuluylitykset verrattuna muutettuun talousarvioon olivat henkilöstökuluissa n. 4,2 milj. euroa ja palvelujen ostoissa 5,85 milj. euroa. Alkuperäiseen talousarvioon verrattuna henkilöstökulut ylittyivät n. 36 milj. euroa ja palveluiden ostot 66,2 milj. euroa. Molemmat kuluerät ovat keskeisessä asemassa, kun UTV-ohjelman toteutumista arvioidaan jatkossa, muutosten tulisi näkyä näissä kulu-erissä.

Vuoden 2023 tuloslaskelma tilikausi 1.1.2023-31.12.2023:

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten	Toteutuma 1-12/2023	Poikkeama
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITITUOTOT	41 654 400	28 158 400	69 812 800	70 652 257	839 457
MAKSUTUOTOT	57 308 900	5 396 100	62 705 000	64 378 604	1 673 604
TUET JA AVUSTUKSET	14 435 500	3 454 700	17 890 200	19 546 606	1 656 406
MUUT TOIMINTATUOTOT	11 408 200	-424 600	10 983 600	11 697 582	713 982
TOIMINTATUOTOT YHTEENSÄ	124 807 000	36 584 600	161 391 600	166 275 050	4 883 450
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-478 108 500	-31 652 800	-509 761 300	-514 071 690	-4 310 390
PALKAT JA PALKKIOT	-378 684 600	-25 372 800	-404 057 400	-412 552 564	-8 495 164
HENKILÖSIVUKULUT	-99 423 900	-6 280 000	-105 703 900	-101 519 126	4 184 774
ELÄKEKULUT	-85 018 000	-5 339 800	-90 357 800	-86 022 626	4 335 174
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-14 405 900	-940 200	-15 346 100	-15 496 500	-150 400
PALVELUJEN OSTOT	-318 397 100	-60 346 300	-378 743 400	-384 596 545	-5 853 145
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-83 945 700	-358 500	-84 304 200	-82 951 036	1 353 164
AVUSTUKSET	-32 475 900	3 463 500	-29 012 400	-30 269 604	-1 257 204
MUUT TOIMINTAKULUT	-77 054 200	11 288 700	-65 765 500	-65 984 324	-218 824
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-989 981 400	-77 605 400	-1 067 586 800	-1 077 873 198	-10 286 398
TOIMINTAKATE	-865 174 400	-41 020 800	-906 195 200	-911 598 148	-5 402 948
VALTION RAHOITUS	855 097 000	30 262 200	885 359 200	885 359 218	18
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT					
KORKOTUOTOT	10 500	1 116 800	1 127 300	3 384 696	2 257 396
MUUT RAHOITUSTUOTOT	695 000	0	695 000	454 623	-240 377
KORKOKULUT	-600 000	0	-600 000	-2 036 647	-1 436 647
MUUT RAHOITUSKULUT	-110 000	0	-110 000	-151 919	-41 919
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT YHTEENSÄ	-4 500	1 116 800	1 112 300	1 650 753	538 453
VUOSIKATE	-10 081 900	-9 641 800	-19 723 700	-24 588 178	-4 864 478
POISTOT JA ARVONALENTUMISET					
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-22 393 300	0	-22 393 300	-21 249 639	1 143 661
POISTOT JA ARVONALENTUMISET YHTEENSÄ	-22 393 300	0	-22 393 300	-21 249 639	1 143 661
TILIKAUDEN TULOS	-32 475 200	-9 641 800	-42 117 000	-45 837 817	-3 720 817
POISTOERON MUUTOS	0	0	0	454 534	454 534
RAHASTOJEN MUUTOS	0	0	0	1 636	1 636
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-32 475 200	-9 641 800	-42 117 000	-45 381 647	-3 264 647

Taulukko palveluiden ostot verrattuna muutettuun talousarvioon:

Palvelujen ostot			
Tili	Muutettu ta 2023	Vuoden alusta	Ylitys/alitus
4300 Asiakaspalvelujen ostot	-265 871 000,00	-270 215 233,60	4 344 233,60
4303 Perhehoito ja tukihenkilö palkkiot	-3 874 200,00	-7 266 843,73	3 392 643,73
4315 Palveluseteli	-13 806 800,00	-12 643 905,14	-1 162 894,86
4340 Asiantuntijapalvelut	-12 395 100,00	-10 705 566,85	-1 689 533,15
4341 Toimistopalvelut	-803 400,00	-140 360,60	-663 039,40
4342 ICT-palvelut	-20 607 600,00	-23 563 768,42	2 956 168,42
4344 Rahoitus- ja pankkipalvelut	-9 700,00	-91 391,76	81 691,76
4346 Työvoiman vuokraus	-7 305 200,00	-8 582 236,74	1 277 036,74
4350 Painatukset, ilmoitukset, mark	-405 500,00	-377 212,17	-28 287,83
4360 Posti- ja kuriiripalvelut	-503 700,00	-256 766,71	-246 933,29
4370 Vakuutukset	-2 569 200,00	-2 190 074,71	-379 125,29
4380 Puhtaanapito- ja pesulapalvelu	-6 750 800,00	-6 520 200,47	-230 599,53
4390 Rak. ja al. rak. ja kunnossapit	-1 069 600,00	-886 927,13	-182 672,87
4400 Kaluston rak. ja kunnossapitop	-2 978 600,00	-2 696 216,92	-282 383,08
4410 Majoitus- ja ravitsemispalvelu	-4 993 100,00	-4 370 843,29	-622 256,71
4420 Henkilöstön matkustuskulut	-2 913 100,00	-4 109 737,10	1 196 637,10
4421 Muut matkustus- ja kuljetuspal	-6 934 800,00	-6 570 582,08	-364 217,92
4430 Sosiaali- ja terveyspalvelut	-19 062 200,00	-17 909 860,54	-1 152 339,46
4440 Koulutus- ja kulttuuripalvelut	-3 345 400,00	-2 957 057,43	-388 342,57
4460 Muut yhteistoimintaosuudet	-382 600,00	-395 927,36	13 327,36
4470 Muut palvelut	-2 160 900,00	-2 132 548,08	-28 351,92
4471 Työvälinekorvaukset	-900,00	-13 283,85	12 383,85
Yhteensä	-378 743 400,00	-384 596 544,68	5 853 144,68

Hyvinvointialueen talousarviossa todetaan, että aluevaltuusto hyväksyy käyttötalousosan toimialueittain ja valtuustoon nähden sitova taso on toiminta-aluekohtaiset toimintatavoitteet ja toiminta-aluekohtainen toimintakate ilman sisäisiä eriä. Muutetun talousarvion mukainen toimintakate tavoite toteutui terveys- ja sairaanhoitopalveluiden, ikäihmisten ja hallinto- ja strategiapalveluiden toiminta-alueilla. Perhe- ja sosiaalipalveluiden ja pelastustoimen toimintakate tavoite ei toteutunut. Perhe ja sosiaalipalvelut jäivät tavoitteesta n. 4 milj. euroa ja pelastustoimi n. 0,8 milj. euroa.

Toiminta-aluekohtaisen toimintakatteen toteutuminen:

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälk.	Toteutuma 1-12 / 2023	Poikkeama
20 TERVEYS- JA SAIRAANHOITOPALVELU TOIMINTAKATE	-339 863 500	-11 584 700	-351 448 200	-347 565 918	3 882 282
30 PERHE- JA SOSIAALIPALVELUT TOIMINTAKATE	-166 098 400	-19 677 600	-185 776 000	-189 771 911	-3 995 911
40 IKÄIHMISTEN PALVELUT TOIMINTAKATE	-145 702 900	-25 452 100	-171 155 000	-170 057 179	1 097 822
50 PELASTUSTOIMI TOIMINTAKATE	-14 387 500	56 000	-14 331 500	-15 076 176	-744 676
60 HALLINTO- JA STRATEGIAPALVELUT TOIMINTAKATE	-181 493 900	6 163 200	-175 330 700	-173 166 299	2 164 401

Tuloslaskelman tunnuslukujen osalta ainoastaan talousarviossa esitetyistä tavoitteista vain yksi toteutui. Toimintatuotot/toimintakulut %-luku kertoo, että toiminnan kuluista 15,43 % saatiin katettua myynti- ja maksutuotoilla, muilla toimintatuotoilla ja tuilla sekä avustuksilla. Tavoite oli 12,6 %

Tuloslaskelman tunnusluvut	TA2023	TP2023	ARVIO
Toimintatuotot/-kulut-%	12,3	15,43	tot.
Vuosikate/Poistot-%	-45	-115,71	ei tot.
Vuosikate, euroa/asukas	-53,29	-129,04	ei tot
Kumulatiivinen yli-/alijäämä, 1000e	-32475	-45388	ei tot
Asukasmäärä vuoden lopussa	189183	190543	ei arvioitu

Hyvinvointialuelain mukaan hyvinvointialueen taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään talousarviovuotta seuraavan toisen vuoden päättyessä. Talousarvion- ja suunnitelman tehtävä on estää alijäämän syntyminen. Tämä asettaa vaatimuksia tasapainotustoimien vaikuttavuudelle ja toimivuudelle sekä vaatii nopeaa reagointia sekä aluevaltuutetuilta että aluehallitukselta.

Tarkastuslautakunta toteaaakin, että alijäämän syveneminen alkuperäiseen talousarvioon sekä aluevaltuuston hyväksymään talousarviomuutokseen nähden osoittaa, että talousarvion tasapainottamiseen ei reagoitu riittävän nopeasti ja riittävällä vakavuudella tilikauden aikana. Merkittäviä alijäämän tasapainottamiseen tähtäviä toimenpiteitä ei saatu käynnistettyä tilikauden aikana, vaikka osavuosikatsaukset ja talouden toteutumista johdetut ennusteet osoittivat alijäämän kasvamisen vuoden kuluessa.

- aluehallitus nimesi 20.9.2022 § 265 talouden tasapainottamistyöryhmän sekä täydensi talouden tasapainottamistyöryhmän kokoonpanoa päätöksellään 27.3.2023. Talouden tasapainottamistyöryhmä linjasi 3.10.2022 kokouksessaan, että vuosille **2023–2026** laaditaan talouden tasapainottamisohjelma, jonka valmistelussa on mukana myös ulkopuolinen asiantuntija.
- uudistus-, tuottavuus - ja vaikuttavuusohjelma (UTV) vuosille 2024–2026 tuotiin aluevaltuuston käsittelyyn vasta 9.10.2023. Aluevaltuuston hyväksyi sen puiteohjelmana. Päivitetyt ohjelman aluevaltuusto hyväksyi vasta maaliskuussa 2024, joten ohjelmaa päästään toteuttamaan täysipainoisesti vasta keväällä 2024.
- henkilöstökulujen karsimiseen tähtäävät muutosneuvottelut aloitettiin vasta 18.12.2023, neuvottelun mukaisia säästöjä toteutetaan vuoden 2024 aikana.
- hyvinvointialueelle on myönnetty maaliskuussa 2023 valtionavustusta toiminnan vakiinnuttamiseen kehittämiseen vuosina 2023–2025 13,9 milj. euroa. Vuoden 2023 aikana tätä avustusta käytettiin vain 98 tuhatta euroa, koska hyvinvointialueen UTV-ohjelmassa on linjaus, että UTV-ohjelma määrittelee tulevat kehityshankkeet, joten avustusta päästiin hyödyntämään vasta 3/2024 jälkeen

Tarkastuslautakunta ilmaisee myös huolensa talousseurannan laadusta, talousseurannan lukuihin ei voinut täysin luottaa tilikauden aikana. Talousseurannassa ei ollut myöskään ennusteosiota. Talousseurannan tulee olla luotettavaa ja sen on oltava oikea-aikaista, jotta se palvelee talusjohtamista organisaatioin kaikilla tasoilla.

Hyvinvointialueen rahoituslaskelmasta voidaan nähdä, että hyvinvointialueen rahavarat (kassavarat) olivat tilikauden alussa 1.1.2023 (avaava tase) n.100,2 milj. euroa ja tilikauden päättyessä

31.12.2023 n. 10,5 milj. euroa. Kassavarat pienenivät siis 89,7 milj. euroa (rahoitusvaje n.24,5 milj. nettoinvestoinnit n. 47,7milj. euroa ja rahoituksen rahavirta n.17,5 milj. euroa).

Rahoituslaskelmasta ilmenee myös, että vaihto-omaisuuteen (varastotot), ostovelkoihin ja saamisiin (myyntilaskut) on sitoutunut näiden erien muutosten myötä 35,5 milj. euroa.

Hyvinvointialueen rahoituslaskelma:

RAHOITUSLASKELMA 1-12/2023		
TOIMINNAN RAHAVIRTA		
VUOSIKATE	-24 588 178	
TULORAHOITUKSEN KORJAUKSET	40 521	-24 547 657
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
INVESTOINTIMENOT	-47 962 735	
RAHOITUSOSUUKSET INVESTOINTIMENOIHIIN	159 749	
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULOT	108 680	-47 694 306
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		-72 241 962
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET		
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	40 000	40 000
LAINAKANNAN MUUTOKSET		
PITKÄAJAISTEN LAINOJEN LISÄYS	28 200 000	
PITKÄAJAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-6 933 277	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	-1 899 875	19 366 849
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET		-1 875 189
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET		
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUTOKSET	519 530	
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	-713 415	
SAAMISTEN MUUTOS	-21 924 833	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	-12 907 486	-35 026 205
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		-17 494 545
RAHAVAROJEN MUUTOS		-89 736 507
RAHAVARAT 31. 12.	10 506 822	
1. 1.	100 243 329	-89 736 507

Rahoituslaskelmassa vuodelle 2023 oli yksi tunnusluku tavoite, tavoite ei täyttynyt. Investointien tulorahoitusprosentti - 51,4 %, osoittaa, että hyvinvointialueen negatiivisella tulorahoituksella ei investointeja pysty rahoittamaan.

Rahoituslaskelman tunnusluvut	TA2023	TP2023	ARVIO
Investointien tulorahoitus-%	-35,7	-51,4	ei tot.
Laskennallinen lainanhoitokate		-1,5	
Kassan riittävyys pv		3	
Asukasmäärä vuoden lopussa	189183	190543	ei arvioitu

Tarkastuslautakunnan toteaa, että

- hyvinvointialueen rahoitustilanteen seuraamista vaikeutti olennaisesti se, että hyvinvointialueen avaavaa tasetta ei tuotu aluevaltuuston käsiteltäväksi ja hyväksyttäväksi tilikauden aikana. Aluevaltuusto ja tarkastuslautakunta ei pystynyt arvioimaan hyvinvointialueen rahoitustilannetta tilikauden aikana ja se hidasti myös merkittävästi ulkoisen tilintarkastusyhteisön työn etenemistä.
- kaikki rahoituslaskelman tunnusluvut kielivät huolestuttavasta rahoitustilanteesta, kassanriittävyys 3pv ei ole tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan riittävä.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että

- osto- ja myyntireskontraprosessit kuvataan huolella, jotta varsinkin laskutus toimii oikea-aikaisesti, ostolaskut maksetaan ajallaan ja perintään ryhdytään ajoissa
- laskujen asiatarkastus- ja hyväksyntä valtuudet pidetään ajantasalla
- mahdollisuudet robotiikan(tietoälyn) käyttöön laskutuksessa selvitetään huolella
- varastojen määrään kiinnitetään huomiota

Taseen tavoitetunnuslukuja ei talousarviokirjassa 2023 ole, mikä on luonnollista koska avaava tase käsiteltiin aluevaltuustossa vasta 3/2024. Tilinpäätösasiakirjassa omavaraisuusaste on -5,06 %, tunnusluku osoittaa huonoa alijäämän sietokykyä sekä huonoa kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Katettavaa kertynyttä alijäämä oli 238 €/asukas ja lainaa on 687 €/asukas.

Tarkastuslautakunta muistuttaa, että valtiovarainministeriö voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn, jos:

- 1) hyvinvointialue ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää 115 §:n 2 momentissa säädetyssä määräajassa;
- 2) hyvinvointialueen konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia kaksi tilikautta peräkkäin; vuosikate lasketaan ilman lisärahoitusta.
- 3) konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8 kaksi tilikautta peräkkäin; tai
- 4) hyvinvointialueelle on myönnetty 15 §:n 3 momentissa tarkoitettu lainanottovaltuus taikka kaksi kertaa kolmen peräkkäisen tilikauden aikana hyvinvointialueen rahoituksesta annetun lain 11 §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi tehdä valtiovarainministeriölle aloitteen arviointimenettelyn käynnistämiseksi, jos on osoittautunut, että hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut muutoin kuin tilapäisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa ilmoituksen tehdystä aloitteesta hyvinvointialueelle. Arvioitaessa, onko hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto ilmeisesti vaarantunut, käytetään seuraavia arviointiperusteita:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisuus tai riittävyys on vaarantunut;
- 2) sosiaali- ja terveydenhuollon laatu ei turvaa asiakas- tai potilasturvallisuutta säännösten mukaisesti;

3) sosiaali- ja terveydenhuollon tarvevakioidut asukaskohtaiset kustannukset tai niiden kehitys vaarantavat sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisen ja riittävän saatavuuden;

4) hyvinvointialueella ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen edellyttämää henkilöstöä, osaamista, toimintakykyä, valmiutta tai omaa palvelutuotantoa;

5) hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on muusta kuin 1–4 kohdassa tarkoitettusta syystä vakavasti vaarantunut.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö voi tehdä aloitteen, jos hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut vähintään kahtena kolmesta peräkkäisestä kalenterivuodesta Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntija-arvioiden tietoihin perustuen, huomioiden kaikkien hyvinvointialueiden suoriutuminen ko. arviointiperusteilla. Aloituksen tekoon sisältyy harkintaa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että

- hyvinvointialueen konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on -0,7 ja konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on -77 %
- hyvinvointialueen alijäämä on 45,381 milj. euroa
- vuoden 2023 alijäämä ja edellä esitetyt tunnusluvut osoittavat, että hyvinvointialueella on todellinen vaara joutua arviointimenettelyyn, ellei taloutta saada tasapainoon

13. Sidosryhmien huomiointi

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan paikallisten yrittäjien ja kolmannen sektorin huomiointi hyvinvointialueen toiminnan osana on äärimmäisen tärkeää.

Markkinavuoro-puhelun kehittäminen ja rakentaminen on hyvin tärkeää, että palvelut saadaan turvattua eivätkä esim. hoitojonot kasva liian pitkiksi. Palvelusetelien käyttö edellyttää kiinteää yhteistyötä alueen yrittäjien ja yritysten kanssa. Hyvinvointialue tarvitsee yhteistyötä ja jokaisen toimijan tältä alueella, jotta lakivelvoitteiset palvelut saadaan turvattua. Tarkastuslautakunta on huolissaan siitä, että palvelusetelin osalta pienet toimijat loppuvat omalta alueelta ja toiminta siirtyy isoille toimijoille.

Terveyttä edistävää ja sairauksia ennaltaehkäisevää toimintaa tulee kehittää yhdessä kuntien ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

14. Yhteenveto ja johtopäätökset

Hyvinvointialueen päättynyt tilikausi oli alijäämäinen 45.381.647,16 euroa. Alijäämä tulee kattaa vuoden 2026 loppuun mennessä.

Hyvinvointialue- ja palvelustrategia hyväksyttiin aluevaltuustossa 21.11.2022. Tarkastuslautakunta tulee tulevana vuosina arviointityössään kiinnittämään huomiota hyvinvointi- ja palvelustrategian ja sen painopisteiden noudattamiseen.

Aluevaltuusto hyväksyi uudistus-, tuottavuus- ja vaikuttavuusohjelman (UTV-ohjelma) vuosille 2024–2026 kokouksessaan 9.10.2023. Ensimmäisen kerran ohjelmaa päivitetään alkuvuodesta 2024.

Ohjelma sisältää keinoja talouden tasapainottamiseksi vuosille 2024–2026 yhteensä 56 milj. euroa. Talousarvion 2024 suunnitelmavuodet on suunniteltu ylijäämäisiksi siten, että alijäämä tulee katettua vuoden 2026 loppuun mennessä

Taloudellisesti haastavina aikoina tarkastuslautakunta muistuttaa, että talousarvio (tuloslaskelma, investointi- ja rahoitusosio) ei ole pelkästään euroja ja säästötoimenpiteitä, vaan se on myös olennaisessa roolissa, kun hyvinvointialueen strategian toteutumista seurataan. Hyvinvointialueilla on velvollisuus huolehtia kuntalaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastustoimen saatavuudesta ja laadusta. Samoin henkilöstöllä tulisi olla edellytykset hoitaa työtehtävänsä mahdollisimman laadukkaasti ja sujuvasti.

Henkilöstön jaksamiseen, pysymiseen ja työhyvinvointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Avointa ja kiinteää yhteistyötä henkilöstöä koskeissa asioissa tulee kehittää siten, että asioista keskustellaan ja kehitystoimia suunnitellaan yhdessä luottamusmies- ja työsuojeluorganisaation kanssa.

Tarkastuslautakunta pitää kokonaisvaltaista palveluverkkoselvitystä tärkeänä keinona rakentaa hyvinvointialue- ja palvelustrategian mukaista ja rahoituksellisesti realistista palvelutuotantoa. Palveluverkon ei kuitenkaan tulisi tarkoittaa ainoastaan sitä, millä paikkakunnilla on toimipisteitä tai sosiaali- ja terveyskeskuksia. Palveluverkko koostuu sen lisäksi asiakkaille kotiin vietävistä palveluista, sähköisistä palveluista, etäpalveluista ja liikkuvista palveluista, näitä palveluita on uudistus-, tuottavuus- ja vaikuttavuusohjelman mukaan tarkoitus lisätä ja samalla saada kustannus- ja tuottavuutta tehokkuutta parannettua.

Tarkastuslautakunta painottaa, että palveluverkko tulee rakentaa alueellisesti oikeudenmukaisesti asukkaiden palveluiden tarpeet, saatavuus ja saavutettavuus huomioiden. Aluehallituksella tulee olemaan tärkeä rooli viestinnän toteuttamisessa, miten palvelurakenteen muutokset viestitään onnistuneesti alueen asukkaille.

Tulevina seuraavina vuosina tarkastuslautakunnan arviointityö painottuu

- talouden tasapainottamisen tähtäävien toimenpiteiden arviointiin.
- uudistus-, tuottavuus- ja vaikuttavuusohjelman (UTV) toteutuksen arviointiin.
- toiminnan vakiinnuttamiseen ja kehittämiseen saadun rahoituksen avulla toteutettavien hankkeiden vaikuttavuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointiin.
- Kuusiolinna Terveys Oy:n sopimuksen irtisanomisesta johtuvan perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon siirtymisen hyvinvointialueen omaksi toiminnaksi arviointiin

Tarkastuslautakunta kiittää henkilöstöä tähänastisesta työstä hyvinvointialueen käynnistymisen ja kehitystyön osalta.

15. Tarkastuslautakunnan esitys aluevaltuustolle

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2023 aluevaltuustolle käsiteltäväksi. Tarkastuslautakunta pyytää seuraaviin asiakointiin kattavan selvityksen

- miten hyvinvointialue aikoo parantaa konkreettisin ja nopeasti käytäntöön vietävin toimenpitein henkilöstön työhyvinvointia, ammatillista osaamista sekä veto- ja pitovoimaansa työnantajana?
- miten aluehallitus varmistaa uudistus- tuottavuus- ja vaikuttavuusohjelman (UTV) edetessä palvelujen laadun ja henkilöstön voimavarat, miten niihin panostetaan?

- miten hyvinvointialue varmistaa, että lasten- ja nuorten mielenterveys- ja riippuvuushoidon palvelut, niiden saatavuus ja saavutettavuus ovat hyvinvointialueella kattavasti järjestetty?
- miten aluehallitus aikoo kehittää raportointiaan siten, että aluevaltuustolle syntyy ajantasainen kokonaisnäkemys hyvinvointialueen strategian ja uudistus-, tuottavuus- ja vaikuttavuusohjelman toteutumisesta?

Tarkastuslautakunta esittää, että aluevaltuusto pyytää aluehallitukselta vastineen 31.10.2024 mennessä.

Seinäjoella 16. toukokuuta 2024

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen tarkastuslautakunta

Olavi Kandolin

puheenjohtaja

Riitta Koivula

varapuheenjohtaja

Jukka-Pekka Matintupa

jäsen

Päivi Nummijoki

jäsen

Harri Ojanperä

jäsen

Vesa Takala

jäsen

Anna Granlund

jäsen